Den grooten Vocabulaer/ Engels ende Duyts:

Dat zijn ghemeyne Spraken op alderhande manieren/ oock Brieven ende Obligatien te schrijven. Met eenen Dictionarium/ ende de Conjugatie.

THE GREAT VOCABVLER,

in Engliſh and Dutch:

That is to ſay common ſpeaches of all ſorts, alſo Lettres and Obligations to write. With a Dictionarie and the Conjugation.

Deſen leſten Druck/ op nieus overſien ende ghebetert/ van vele honderde grove fouten.

TOT ROTTERDAM,

By Pieter van Waes-berge/ op't Stepghen/ inde Swarte Hlock. Anno 1639.

73:16

Een Maeltydt van thien Perſoonen/te weten: Herman/ Jan/ Maeyken/ David/ Pieter/ Franſops/ Rogier/ Tanneken/ Heyndrick ende Lucas.

A DINNER OF ten Perſons, namely: Hermes, Iohn, Mary, David, Peter, Francis, Roger, Anne, Henry and Luke.

Herman.

GOdt gheve u goeden dagh Jan.

HERMES.

GOd give you good morrow Iohn.

J. Ende u alſoo Herman/ goeden dagh gheve u Godt.

I. And you alſo Hermes, good morrow give you God.

H. Hoe vaert ghy?

H. How do you?

J. Ick vare wel/ Godt danck/ tot uwen ghebode. Ende ghy Herman/ hoe iſt met u/wel?

I. I am well, I thanke God, at your commandement. And you Hermes, how is it with you, well?

H. Ick vare oock wel: hoe vaert u Vader ende uwe Moeder?

H. I am alſo well: how doth your Father and your Mother?

J. Sy varen wel/ Godt lof.

I. They are well, thankes be to God.

H. Wat maeckt ghy ſoo vroech op?

H. What do you ſo earlie vp?

J. Iſt niet tijt op te zyne?

I. Is it not tyme to be vp?

H. Vaſt ghy noch? en hebt ghy niet ontbeten?

H. Are you yet faſting? have you not broken your faſt?

Dupts.	Engliſh.
I. Neen ick noch niet/	I. No not yet,
het is noch te vroech.	it is yet to earlie.
Ende ghy/	And you,
hebdy ontbeten?	have you broken your faſt?
H. Ja ick/ over een ure/	H. Yea, an hower agoe,
ſoude ick ſoo lange vaſten:	ſhould I faſt ſo long:
van waer komt ghy?	from whence com you?
I. Van waer ick kome?	I. From whence I come?
ick kome van der ſcholen/	I come from the ſchoole,
vander kercken/	from the church,
ende vander marct.	and from the market.
H. Waer gaet ghy?	H. Whither go you?
I. Ick ga t' huys.	I. I go home.
H. Wat ure iſt?	H. What a clock is it?
I. Het is by	I. It is almoſt
den twaelf uren.	twelve a clock.
H. Iſt al ſoo laet?	H. Is it ſo late?
I. Ick moet gaen:	I. I muſt go hence:
ick ſal beſchven zijn	I ſhall be ſhent
van mijn Moeder:	of my Mother:
te Gode Herman.	God be with you Hermes.
H. Hebdy	H. Have you
ſoo grooten haeſte?	ſo great haſt?
en heeft ons Meeſter	hath not our Maiſter
na my niet gevraeght?	aſked for mee?
I. Ic en hebt niet gehoort/	I. I have not heard him,
ick en magh niet	I can tarrie
langher toeven.	no longer.
Adieu/ ick ga.	Farewell, I go.
H. Gaet/	H. Go your way,
Godt gheleyde u.	God guyde you.
I. Godt gheve u	I. God give you
goeden avont	good even
mijn Moeder/	my Mother,

Dupts.	Engliſh.
ende al 't gheſelſchap?	and all the companie.
M. Jan/	M. Iohn,
van waer komt ghy?	from whence come you?
waer hebt ghy	where have you
ſoo lange gebeydt?	tarried ſo long?
waerom komdy ſoo laet/	wherfore come you ſo late,
iſt wel gedaen?	is it well done?
Ick hadde u bevolen	I bad you
te komen	to come
te vier uren/	at foure of the clock,
het is nu	it is now
by den ſeſſen:	neere ſix:
ſeght my nu.	tell mee now
waer ghy gheweeſt hebt/	where you have beene,
want ghy hebt lange	for you have beene long
upt der ſcholen geweeſt/	out of the ſchoole,
dat weet ick wel/	that knowe I well,
ick ſal 't uwen	I will tell
Meeſter ſegghen.	your Maiſter.
I. Behoudens u gratie/	I. Pardon mee,
ick kome nu terſtont	I come even now
van der ſcholen/	from the ſchoole,
ick en wiſte niet	I knew not
dattet ſoo laet was/	that it was ſo late,
ick en hebbe	I have tarried
nerghens ghebeyt/	no where,
ghy moghet doen	you may let one
unſen Meeſter vraghen	aſke our Maiſter.
of 't alſoo niet en is.	if it be not ſo.
M. Dat ſal ick doen:	M. That wil I do:
ick ſal de waerheyt weten.	I wil know the trueth.
Nu gaet/	Go now,
deckt de tafel/	cover the table,
ende haeſt u ſeer.	and haſt you quicklie.

Dupts.	Englisſh.
J. Wel Moeder/	I. Well Mother,
ick ſal't doen/	I wil do it,
waer is d' ammelaken?	where is the table cloth?
M. D' ammelaken is	M. The table cloth is
daer binnen	there within
op't treſoor/	vpon the cupbord,
ſet het ſout eerſt/	ſet on the ſalt firſt,
kondy dat	can you not
niet onthouden?	remember that?
ick hebt u geſeyt	I have tolde you it
meer dan twintich reyſen:	more then twentie times:
ghy leert niet/	you learne nothing,
het is groote ſchande.	it is great ſhame.
Gaet halen tellioren/	Go fetch trenchers,
kroeſen ende ſervietten.	goblets and napkins.
J. Wel myn Moeder/	I. Well Mother,
waer zijnſe?	where be they?
M. Ghy en kondt	M. You can
niet vinden:	finde nothing:
daer zijnſe/	there they be,
iſt niet wel gheſocht?	is it not well ſought?
gaet halen broot.	go fetch bread.
J. Wel/ gheeft my ghelt/	I. Well give me money,
voor hoe veel	for how much
ſal ick brenghen?	ſhall I bring?
M. Brenghes	M. Bring for
voor twee ſtuyvers/	two ſtivers,
voor eenen ſtuyver wit/	for one ſtiver of white,
en voor een ſtuyver bruyn/	and for one ſtiver of broune
half een half ander/	half one half another,
ende brenghet	and bring
al nieu backen.	all newbaken.
J. Wel ick ga.	I. Well I go.
Siet hier is broot Moeder	See here is bread Mother.

M. Ghy

Dupts.	English.
M. Ghy hebt wel gedaen/	M. You have done well,
gaet nu	go now
hout halen/	and fetch wood,
om vyer te maken:	for to make a fyre:
gaet wette de messen/	go whet the knives,
giet water	put water
in't lavoor/	into the laver,
ende hangt daer	and hang there
een witte dwale/	a white towel,
doet het vyer bernen/	make the fyre burne,
u Vader komt /	your Father cometh,
ende David u Neve	and David your Coſen
komt met hem:	cometh with him:
Gaet hunlieden teghen/	Go meete them,
doet u bonette af/	put of your cap,
ende nepght eerlick.	and make a leg handſomlie.
I. Wel mijn Moeder/	I. Well Mother,
ick ga.	I go.
Weeſt welekom	You be welcome
mijn Vader/	my Father,
ende u gheſelſchap.	and your companie.
D. Pieter is dat u	D. Peter is that your
ſone?	ſonne?
P. Jaet/het is mijn ſone.	P. Yea, it is my ſonne.
D. Tis een ſchoon kindt/	D. It is a goodlie childe,
Godt laet hem altijt	God let him alwayes
in deughden vroſpereren.	proſper in vertue.
P. Ick danckie u Neve.	P. I thanke you Coſen.
D. En gaet hy niet	D. Doth hee not go
ter ſcholen?	to the ſchoole?
P. Ja hy/hy leert	P. Yes, hee learneth
Franſoys ſpreken.	to ſpeake French.
D. Doet hy?	D. Doth hee?
het is ſeer wel gedaen.	it is very wel done.

Dupts.	Engliſh.
Jan/ kondy wel	Iohn, can you well
Fransoys ſpreken?	ſpeake French?
J. Niet ſeer wel Neve/	I. Not very well Coſen,
maer ick leert.	but I learne.
D. Waer gady	D. Where go you
ter ſcholen?	to ſchoole?
J. In de	I. In the
Lombaert-ſtrate.	Lumbard-ſtreet.
D. Hebdy	D. Have you gone
langhe ter ſcholen gegaen?	long to ſchoole?
J. Ontrent een half jaer.	I. About half a yeare.
D. Leerdy ooc ſchryven?	D. Learne you alſo to write?
J. Ja ick Neve.	I. Yea Coſen.
D. Dat is wel ghedaen/	D. That is well done,
leert altoos wel.	learne alwayes well.
J. Wel Neve/	I. Well Coſen,
believet Godt.	if it pleaſe God.
M. Neve weeſt welkom.	M. Coſen you be welcome.
D. Ick danckе u Nichte.	D. I thanke you Neece.
M. Neve wildy	M. Coſen will you
daer blyven/	abide there,
waeromme	wherfore
en kondy niet binnen?	come you not in?
komt u wermen/	come warme you,
dan ſullen wy gaen eten.	then will we go eate.
D. Meyndy	D. Thinke you
dat ick houde hebbe?	that I have colde?
het ſou grooте	it were my great
ſchande zyn.	ſhame.
M. Neve hoe iſt met u?	M. Coſen how is it with (you?
D. Wel/ Godt danck.	D. Well, I thank God.
M. Waer is myn Nichte/	M. Where is my Neece,
waerom en hebdy myn	wherefore have you not
Nichte niet mede gebracht	brought my Neece with you

D. Sy

Dupts.	Engliſh.
D. Sy is al ſieck.	D. Shee is ſicke.
V. Iſt waer/	F. Is it true,
is ſy ſieck/	is ſhee ſicke,
wat ſieckten heeft ſy?	what ſicknes hath ſhee?
D. Sy heeft de koortſe.	D. Shee hath the ague.
M. Heeft ſy die	M. Hath ſhee
lange gehadt?	had it long?
D. Ontrent acht daghen.	D. About eight dayes.
M. Dat en wiſt ick niet/	M. That knew I not,
ick ſalſe gaen beſoecken	I wil go ſee her
morghen believet Godt.	to morrow if it pleaſe God.
Franſoys	Francis
brengt een ſtoel	bring a chaire
voor u Neve.	for your Coſen.
Neve/	Coſen,
komt by den vyere.	come by the fyre.
Franſoys gaet daer voren/	Francis go you before,
men klopt daer/	one knocketh there,
beſiet wie daer is:	looke who is there:
het ſal Rogier zijn/	it ſhall be Roger,
dat weet ick wel.	that knowe I well.
F. Wel Moeder/ ick ga.	F. Well Mother, I go.
Wie is daer voren?	Who is there?
R. Het is vriendt/	R. It is a freind,
doet de deure open.	open the dore.
F. Zijdy daer Rogier?	F. Be you there Roger?
R. Ja ick ben hier/	R. Yea I am here,
is u Vader t'huys?	is your Father at home?
F. Ja hy ende	F. Yea, and
mijn Moeder oock:	my Mother alſo:
komt binnen/	come in,
ick ſal mijn Vader ſeggen	I wil tell my Father
dat ghy ghekomen zijt.	that you be come.
P. Franſoys/	P. Francis,

Dupts.	English.
maket al gereedt	make all readie
om te gaen eten.	for to go eate.
F. Vader/	F. Father,
het is al gereedt/	it is all readie.
ghy meucht gaen eten/	you may go eate,
alst u belieft.	when it pleaſeth you.
P. Wel/ ick kome	P. Well, I come
terſtont:	by and by:
roept de kinderen.	call the children.
F. Wel mijn Vader.	F. Well my Father.
Jan/ waer zijdy?	Iohn, where be you?
ghy ſoudt komen eten/	come eate,
waer blijfdy/	where tarrye you,
wat maeckt ghy daer?	what do you there?
J. Wat ſoude ick maken/	I. What ſhould I do,
ick heb hier wat te doen.	I have ſomwhat here to do,
F. Weet ghy niet	F. Know you not
datmen gaet eten?	that wee go to eate?
komt ſegghen	come ſay
de Benedictie.	the Benedicite.
J. Wel/ ick kome.	I. Well, I come
P. Jan/waerom	P. Iohn, wherefore
en komdy niet/	come you not,
moetmen u roepen?	muſt one call you?
brengt hier ſtoelen.	bring hither chaires.
M. Pieter	M. Peter
laet ons gaen ſitten/	let vs go ſit,
het is tijdt.	it is tyme
P. Wel/ic bens te vreden.	P. Well, I am content.
M. David/ ſit daer in.	M. David, ſit you in there,
D. Ick/ en belchs u niet/	D. I, no by your leave,
dat en ſal ick niet doen/	that wil I not do,
laet Pieter daer ſitten/	let Peter ſit there,
dat bidde ick u.	I pray you.

M. Pie

Dupts.	Engliſh.
M. Pieter en is niet	M. Peter is not
ghewent daer te ſitten/	wont to ſit there,
hy ſal hier ſitten/	hee ſhall ſit here,
het is ſijn plaetſe.	it is his place.
Jan/ſegt	Iohn, ſay
de Benedictie.	the Benedicite.
J. Wel mijn Moeder:	I. Well my Mother:
Godt ſeghene u	God bleſſe you
mijn Vader/	my Father,
mijn Moeder/	my Mother,
ende al u gheſelſchap.	and al your companie.
M. Franſoys/	M. Francis,
brengt ons t' eten/	bring vs to eate,
brengt het ſalaet	bring the ſalade,
ende 'tgheſouten vleeſch/	and the ſalted fleſh,
ſchenckt ons	fill vs
te drincken/	to drinke,
ſchenckt uwen Neve/	fill for your Coſen,
ende voort alonme.	and then round about.
Franſoys/ſit by ons.	Francis, ſit by vs.
Jan/ gaet halen pottagie	Iohn, go fetch potage
voor uwen Broeder/	for your Brother,
ende doet	and let
d' ander gherecdt maken/	t'other be made ready,
loopt ſeere.	runne apace.
J. Broeder/	I. Brother,
houdt u pottagie:	take your potage:
hebdys te vele?	have you to much?
F. Ja/ ick hebs te vele.	F. Yea, I have to much.
J. En etet niet al/	I. Eate it not all,
laet het ghene dat ghy	let that alone which
te veel hebben ſult.	you ſhall have to much.
P. Waerom	P. Wherfore
en eet ghy	eate you not

uwe

Dupts.	Engliſh.
uwe pottagie met	your potage
dewijle ſy heet is?	whyle it is hot?
F. Sy is noch te heet.	F. It is yet to hot.
M. Jan/	M. Iohn,
brengt hier broot/	bring here bread,
Rogier en heeft	Roger hath
gheen broot:	no bread:
haelt een telliore/	go fetch a trencher,
ende brengt hier moſtaert.	and bring here muſtard.
P. Gheeft my	P. Give mee
den bier-pot.	the beere-pot.
R. Houdt daer/	R. Holde there,
houdtem wel.	holde it well.
P. Laetem gaen/	P. Let it go,
ick houdem wel.	I holde it well.
M. Pieter/	M. Peter,
en drincht niet	drinke not
na uwe pottagie/	after your potage,
want het is ongheſont:	for it is vnwholſome:
eet eerſt een luttel/	eate firſt a little,
eer ghy drincht.	before you drinke.
Pieter ſnijdt my vleeſch/	Peter cut mee fleſh,
ſnijdt my oock broot.	cut mee alſo bread.
Snijdt	Cut
Franſoys t' eten.	Francis to eate,
hy en heeft niet t' eten.	hee hath nothing to eate.
P. Moet ick	P. Muſt I
hem dienen/	ſerve him,
kan hy niet	can hee not
hem ſelven dienen?	ſerve him ſelf?
Snijdt ſelve/	Cut your ſelf,
ghy zijt groot ghenoech/	you be great enough,
helpt u ſelven/	help your ſelf,
want ick en ſal	for I will

Dupts.	Engliſh.
u niet dienen/	not ſerve you,
ick en diene niemant/	I ſerve no bodie,
dan my ſelven.	but my ſelf.
M. Gheeft hem t' eten/	M. Give him to eate,
want hy ſchaemt hem/	for hee is aſhamed,
hy en derf niet eten/	hee dares not eate,
dat ſie ick wel.	that ſee I well.
P. Wel/houdt daer/	P. Well, hold there,
brengt hier wat anders.	bring here ſomwhat els.
I. Den is noch	I. It is not
niet gheredt.	yet readie.
M. Beſiet	M. Looke
of de paſteyen	if the paſtyes
ende de taerten	and the tartes
ghebracht zijn.	be brought.
Gaet halen 't ghebraedt/	Go fetch the roſt meat,
ende ſchinckt hier wijn/	and fill here wine,
ſchinckt voor uwē Vader/	fill for your Father,
ſchinckt al vol:	fill it full:
en ſchinckt niet ſoo vol/	fill not ſo full,
en ſiet ghy niet	ſee you not
wat ghy doet?	what you doe?
ghy ſtort.	you ſpill
Rogier en heeft	Roger hath
gheenen wijn/	no wine,
en ſiedy dat niet?	ſee you not that?
I. Maeckt daer plaetſe	I. Make place there
om de ſchotelen te ſetten.	tot ſet downe the platters.
M. Nu zijt t'ſamen	M. Now I bid you
alle wellekome.	all welcome.
E. Hier is wel	A. Here is well
waer mede/	where with,
ghy hebt te veel	ye have done
koſten ghedaen.	too much coſt.

M. Ick

Dupts.	Engliſh.
M. Ick en hebbe ſeker	M. I have not truelie,
het is my leedt	I am ſorye
datter niet meer en is:	that there is no more:
maer ghy moet	but you muſt
patientie hebben.	have patience.
A. Tis ſeker	A. It is truelie
wel gheſeyt.	well ſaid.
M. Pieter ontgint	M. Peter carve vp
de ſchouder:	the ſhoulder:
brengt hier radyſen/	bring hither radiſhes,
caroten/	carrots,
ende kappers:	and capers:
dient David	give David
van dien haſe/	of that hare,
ende van die conynen:	and of the connyes,
ontgint de patrijſen/	carve vp the patridges,
ghy en dient ons niet:	you ſerve vs not:
maeckt alle goede chiere/	make all good cheere,
ick bids u.	I pray you.
R. Hier is wel	R. Here is well
om goede ciere	to make
te maken.	merrye with.
P. Jan ſchinckt ons	P. Iohn, fill vs
te drincken.	to drinke.
I. Hier en is	I. Here is
gheenen wijn meer.	no more wine.
P. Gaet anderen halen.	P. Go fetch more.
Wat dunckt u	How like you
van deſen wijn?	this wine?
D. My dunckt	D. Mee thinkes
dat hy goet is.	that it is good.
P. Willen wy	P. Will wee
doen brenghen	let bring
van den ſelven?	of the ſame?

D. Al

Duyts.	Engliſh.
D. Alſoo 't u belieft.	D. Even as pleaſeth you.
I. Waer ſal ick̃en gaen halen?	I. Where ſhall I go fetch it?
P. Daer ghy deſen ghehaelt hebt: of haeltem op de marct/ in de witte Lelie/ of daer ghy wilt.	P. There where you fetched this: or go fetch it on the market, at the white flower de luce, or where you will.
I. Hoe vele ſal icks brenghen?	I. How much ſhall I bring?
P. Brenghes twee pinten of drie potten: gaet ras/ ende komt haeſt weder.	P. Bring two quartes, or three pintes: go apace, and come quicklie againe.
I. Ick ſal altoos loopen Vader.	I. I will run all the way Father.
M. Franſoys/ ſtaet nu op ende dient ter tafelen/ beſiet ofter niet en ghebreeckt: wildy noch t' eten hebben? ſeggher ſtoutelijck.	M. Francis, riſe now and ſerve the table, ſee if there lacke any thing: will you yet have more meate? ſpeake boldlie.
F. Neen ick Moeder/ ick hebbe genouch gegeten/ Godt zy des ghelooft.	F. No Mother, I have eaten enough, God be prayſed.
M. Drinckt nu dan: iſſer bier in uwen pot?	M. Drinke now: is there any beere in your pot?
F. Jaet Moeder/ daer is genouch in.	F. Yea Mother, there is enough in.
M. Iſſer niet in/ gaet hales.	M. If there be none in, go fetch ſome

Dupts.	Engliſh.
C. Kloptmen niet	A. Doth not ſome body
aen de deure?	knock at the dore?
gaet beſiet het.	go looke.
F. Is daer pemandt?	F. Is there any body?
H. Jaet doet open:	H. Yea put open:
ick hebbe hier gheweeſt	I have beene here
meer dan een half ure.	more then half an hower.
F. Wat belieft u?	F. What is your pleaſure?
H. Goeden avont vrient:	H. Good even my freind:
is de Meeſter t'huys?	is your Maiſter at home?
F. Ja hy/waerom/	F. Yea, wherfore,
wildy hem	woulde you ſpeake
ſpreken?	with him?
H. Ja ick/waer is hy?	H. Yea, where is hee?
F. Hy ſit ter tafelen:	F. Hee is ſet at the table:
belieft u wat?	would you any thing with
ick ſal de bootſchap	him? I will well
wel doen:	do your meſſage:
wie ſal ick ſeggben	who ſhall I ſay
die na hem vraeght?	that aſketh for him?
H. Ick moet hem	H. I muſt
ſelve ſpreken.	ſpeake with him my ſelf.
Seght hem/dat ick ben	Tel him, that I am
ſyns Ooms dienaer/	his Vncles ſervant,
of ſeght hem/	or tell him,
dat ick kome	that I come
van ſynen Oom.	from his Vncle.
F. Wel/	F. Well,
ick ſal't hem gaen ſeggen/	I will go tell him ſo,
beydt hier een luttel.	tarrie here a little.
Vader/	Father,
hier is een man	here is a man
die u ſpreken wil.	that woulde ſpeake with you
P. Wat man iſt?	P. What man is it?

J. Ick

Dupts.	Englisch.
I. Ic en kenne hem niet Vader:	I. I know him not Father:
hy seyt dat hy komt van mijnen Oom.	hee sayd that hee comes from my Vncle.
P. Vraeght hem wat hem belieft.	P. Aske him what is his pleasure.
I. Hy seyt dat hy u spreken moet.	I. Hee sayd that hee must speake with you.
P. Wel/ doet hem binnen komen.	P. Well, let him come in.
F. Mijn vrient/ komt in.	F. My freind, come in.
H. Wie is daer binnen/ isser veel volcx?	H. Who is there within, is there many folkes?
I. Neen/ drie of vier.	I. No, three or foure.
H. Godt seghen alle 'tgeselschap.	H. God blesse all the companie.
P. Beydt Heyndrick/ drinckt eer ghy gaet.	P. Tarrie Henry, drinke before you go.
H. Ick en heb geen dorst/ ick bedancke u.	H. I have no thirst, I thanke you.
F. Beydt/ ghy moet eens drincken.	F Tary, you must drinke once.
H. Ick moet gaen.	H. I must go.
M. Is Jan noch niet komen? waer toeft hy soo langhe?	M. Is Iohn not come yet? where tarieth hee so long?
F. Hy komt.	F. Hee cometh.
P. Jan/ hoe komet dat ghy soo langhe toeft?	P. Iohn how chaunceth that you tary so long?
I. Ick en mocht niet eer komen Vader. daer was veel volcx/	I. I could not come sooner Father, there were many folke,

Dupts.	Engliſh.
ick hebbe altoos	I have runne
geloopen.	all the way
M. Wel/	M. Well,
ſchenckt hier wijn.	fill wine here.
P. David/ proeft	P. David, proove
of hy goet is.	if hee be good.
D. Dat ſal ick doen/	D. That ſhall I doe,
ſchenckt my daer inne:	fill mee there in:
den anderen was beter.	the other was better.
R. Hy en was niet/	R. It was not,
deſen is beter	this is better
na mijn verſtant.	in my judgment.
M. Tanneken/ ghy en	M. Anne, you make
maeckt geen goede ciere:	no good cheere:
hoe komet	how chaunceth
dat ghy niet en ſeght?	that you ſay nothing?
A. Wat ſoude ick ſeggen?	A. What ſhould I ſay?
het is beter	it is better
te ſwijghen/	to keepe peace,
dat quaet te ſpreken:	then to ſpeake evill:
ick en kan niet wel	I cannot well
Franſoys ſpreken/	ſpeake French,
daerom	therefore
ſwijghe ick.	hold I my peace.
M. Wat ſeghdy?	M. What ſay you?
ghy ſpreeckt ſoo wel	you ſpeake ſo well
als ick doe/	as I doe,
ende beter oock.	and better too.
A. Ick en doe/	A. I do not,
dat ſoude ick wel willen/	that would I well,
ende dattet my	and that it
gecoſt hadde	had coſt mee
twintich guldens.	twentie gilders.
M. David/	M. David,

ghy

Duyts.	Englisch.
ghy en eet niet/	you eate not,
snijdt my daer af:	cut mee of that:
dat is te seer gheseoden/	that is sodden to much,
ende dit is	and this is
te luttel ghebraden/	rosted to little,
ist niet?	is it not?
D. Dat dunckt my oock.	D. Me thinke so too.
T. Rogier/	A. Roger,
leent my u mes:	lend me your knife,
ick bids u.	I pray you,
R. Nemet/	R. Take it,
maer ghevet my weder	but give it me againe
als ghy ghegheten hebt.	when you have eaten,
T. En gheve ick	A. If I give it
u niet weder/	not you againe,
en leent my niet meer.	lend it me no more.
R. Neen ick seker.	R. No indeed.
T. Tis een goet mes/	A. It is a good knife,
hoe veel heeftet	how much hath it
u ghekost?	cost you?
R. Het heeft my gheksost	R. It hath cost mee
ses stuyvers.	six pence.
T. Het is goeden koop:	H. It is good cheape:
latet my hebben	let me have it
voor dien prijs/	for that same price,
ick sal u gheit	I will give you
weder geven.	your mony againe.
R. Ick bens te vreden.	R. I am content.
M. Rogier/	M. Roger,
ghy en eet niet/	you eare nothing,
my dunckt	me thinkes
uat ghy vroockt:	that you are ashamed;
helpt u selven/	helpe your self,
schaemdy u?	are you ashamed?

Duyts.

A. En eet ick niet wel?
ick eet meer
dan pemant
die ter tafelen is.
M. Ghy en doet niet.
A. Ghy en eet
zelve niet.
M. Ick heb
altoos wel ghegheten.
P. Laet ons wel drincken/
ist dat wy hebben
qualijck t' eten.
A. Wat seghdy?
is hier niet
wel t' eten?
hier is
genoech t' eten
voor twintich persoonen/
ghy hebt ghedaen
te grooten kost.
P. Ick en doe niet:
nu ick drenght u/.
ende ick bidde u
voor alle t'gheselschap/
ende inden eersten
voor uwen
naesten ghebuer:
suldy my beschepd doen?
A. Ja ic/met goeder herte
indien dat Godt belieft.
Nu drincht:
ghy en hebbes niet
upt ghedronchen/
ick salt u noch eens

English.

R. Doe I not eate well?
I eate more
then any man
that is at the table.
M. That doe you not.
A. You eate nothing
your self.
M. I have eaten
very well.
P. Let vs drinke well,
if that wee have
little to eate.
A. What say you?
is there not here
well to eate?
there is here
enough to eate
for twentie persons,
you have done
too much cost.
P. I have not:
now I drinke to you,
and I pray you
for all the companie,
and first
for your
next neighbour:
will you pledg me?
A. Yea, with a good heart,
if it please God.
Now drinke:
you have not
drunke it out,
I shall fill it you

vol

Duyts.	English.
vol schencken.	full againe.
P. Waerom	P. Wherefore
soudy dat doen?	should you do that?
en heb icks niet	have I not
uyt gedroncken?	drunke it out?
hoe veel schillet?	how much lacked it?
ich salt uyt drincken.	I shall drinke it out.
Siet daer/	Looke there,
nu ist uyt/	now is it out,
doet my beschept:	pledge me now:
ghy en soeckt niet	you seeke nothing
dan my te bedriegen.	but to beguyle mee.
T. Ic en soude niet mogen	A. I should not be able
dit uytdrincken/	to drinke this out,
ich hebs te veel.	I have too much.
P. Wat sou u gebreken?	P. What should lacke you?
ich hebt wel	I have well
uytgedroncken.	drunke it out.
T. Ghy en haddes niet	A. You had not
alsoo veel als ich/	so much as I,
uwen kroes	your goblet
en was niet vol.	was not full.
P. Hy was emmers.	P. But it was.
T. Hy en was/	A. It was not,
P. Tis waer/	P. It is true,
maer mijnen kroes	but my goblet
is meerder	is greater
dan den uwen.	then yours.
T. Wel laet ons mangelen	A. Well let vs change.
P. Ich bens te vreden/	P. I am content,
geeft my den uwen.	give me yours.
T. Ich en sal/	A. No in deed,
ich houde my	I keepe
aenden mijnen/	myne owne.

Dupts.	Engliſh.
bewaert dat ghy hebt.	keepe that which you have.
P. Dzinckt dan.	P. Drinke then.
T. Wel/ terſtondt:	A. Well by and by:
ſiet nu oft niet	looke now if it
al upt en is.	be not cleane out.
M. Ja/ waerom	M. Yea, wherfore
doet ghy u	muſt you be
alſoo bidden?	ſo much prayed?
wien hebdy	to whom have you
ghedzacht?	drunken?
dzenght my eens:	drinke to me once:
zydy gram op my?	be you angry with mee?
T. Waerom ſoude ick	A. Wherefore ſhould I
op u gram zijn?	be angry with you?
M. Op dat ghyt	M. Becauſe you
my niet en dzenght.	drinke not to me.
T. Ick hebt u gedzacht.	A. I have drunken to you.
M. Ick en hebs niet ghe-	M. I have not heard it,
hoort / tis ghenoech van	it is enough of
dzincken/wy moeten	drinking wee muſt
oock eten:	eate alſo:
ick hebbe	I have
grooten hongher:	great hunger:
ſnijdt my daer	cut me there
een ſtuck vleeſch.	a peece of fleſh.
T. Hebdy gheen handen?	A. Have you no handes?
M. Ja ick maer	M. Yea, but
ick en kan niet	I can not
wel geraken	well reach
aende ſchotel.	to the platters.
P. Wel/ic en ſal u dienen:	P. Well, I will ſerve you:
hebdys ghenoech?	have you enough?
M. Ic en hebbe noch niet	M. I have yet nothing.
P. Houdt daer.	P. Hold there,

Duyts.	English.
hebdys	have you
nu ghenoech?	enough now?
M. Besiet	M. Looke
wat hy my geest:	what hee gives me:
wat mach dat helpen?	what may that helpe?
houdet wooz u/	keepe it for you,
ende eter ghy selve.	and eate it your selfe.
Rogier/snydt my	Roger cut me
van de schouder.	of that shoulder.
R. Wel neemt daer.	R. Wel hold there.
M. Ick dancke u.	M. I thanke you.
P. Jan/ brenght broodt/	P. Iohn, bring bread,
ende schenckt wyn/	and fill wine,
schenckt allomme.	fill round about.
M. Men klopt	M. One knocketh
daer bozen/	there before.
en hoozdy niet Jan?	heare you not Iohn?
J. Ick gae Moeder:	I. I go Mother:
het is Lucas/	it is Luke.
Andries knape.	Andrewes servant.
M. Wat wilt	M. What will
hy my hebben?	hee have with mee?
J. Hy brenght wat.	I. Hee bringeth some what.
M. Doet hy?	M. Doth hee?
doet hem binnen komen.	let him come in.
J. Lucas gaet binnen.	I. Luke go in.
L. Godt seghen	L. God blesse
tgheselschap.	the companye.
P. Lucas zijdy daer?	P. Be you there Luke?
L. Ja ick Pieter.	L. Yea Peter.
P. Wat seghdy nieus?	P. What newes tell you vs?
L. Niet veel	L. Not much
Pieter.	Peter,
P. Hoe vaert u Meester?	P. How doth your Maister?

Dupts.	Engliſh.
L. Hy vaert wel Pieter:	L. Hee doth well Peter:
hy doet u goeden	hee biddeth you
nacht ſegghen/	good night,
hy gebiedt hem	hee hath him recommended
in u goede gratie/	to your good grace,
ende ſeyndt u dit/	and doth ſend you this,
u biddende dat ghyt	praying you that you
ontfangen wilt	wil receive it
met goeder herten/	with a good heart,
ende en wilt niet	and wil not
alleen ontfangen	alone receive
deſe kleyne giſte/	the ſmall guift,
maer doch	but alſo
ſynen goeden wille:	his good will:
want hy ſeyndet u	for hee ſendeth it you
in teecken van liefde:	as a token of love:
daerom willet	therefore vouchſafe to
in dancke ontfangen.	receive it in good worth.
P. Ghy ſult uwen Meeſter bedancken/	P. You ſhall thanke your Maiſter,
ende ſult hem ſegghen/	and ſhall tell him,
dat ickt verdienen ſal/	that I will deſerve it,
believet Godt.	if it pleaſe God.
L. Wel Pieter.	L. Well Peter,
P. Schinckt Lucas te drincken/	P. Fill Luke to drinke
ende licht hem upt.	and light him forth.
L. Goeden avont Pieter/	L. Good evening Peter,
ende u gheſelſchap.	and your companie.
P. Goeden avont Lucas/ hebdy gedronchen?	P. Good evening Luke, have you drunke?
L. Ja ick Pieter.	L. Yea Peter.
M. Jan/	M. Iohn,

ſnupt

Dupts.	Engliſh.
ſnupt de kaerſſe:	ſnuffe the candle:
beſiet oft d' ander	looke if the other
ghereedt is:	be readie:
doet dit al weck/	take all this away,
ende brenght wat anders:	and bring ſome thing els:
brenght ſchoon telliozen/	bring cleane trenchers,
ende brenght ons t' frupt/	and bring vs the fruit
met den kaeſe.	with the cheeſe.
F. Tis hier al Vader.	F. It is here Father.
P. Neemt die ſchotel weck	P. Take away the platter.
C. David brenghet	A. David drinke
mp eens.	to me once.
D. Dat ſal ick	D. I ſhall
gheerne doen:	do it willingly:
ick brenght u	I drinke to you
met goeder herten.	with a good heart.
C. Wel moet u bekomen/	A. Much good do it you,
ick wachts gheerne/	I wil pledge you gladly,
ende it ſal u beſchept doen.	and ſhall do you good rea-
D. Rogier/ en weet ghp	D. Roger, know you (ſon.
niet nieus?	no newes?
R. Neen ick ſeker/	R. No truely,
ick en weet niet	I know nothing
dan goedt.	but good.
D. Spreeckt men niet	D. Is there no talke
banden peps?	of peace?
R. Ick en weet	R. I know not
ban gheenen peps	to ſpeake
te ſpecken/	of any peace,
ick gheloove dat den peps	I beleeve that the peace
noch verre te ſoecken is.	is yet farre to ſeeke.
D. Hebdy niet	D Have you not
hoozen ſegghen/	heard ſay
hoe de Koningh	how the King

Dupts.

van Vranckrijck
den stryt verlozen heeft
teghen de Spangiarden?
R. Dat heb ick wel
hoozen seggben/
maer men liegbt soo vele/
datmen niet en weet
watmen ghelooven sal:
men sept veel wonders/
maer Godt weet alleen
watter geschieden sal.
D. Ghy segbt waer
R. Waert dat wy wilden
met hem pays maken/
d' oozloghe
en soude niet
lange dueren.
D. Dat is seker waer.
P. Jan doet dit al weck/
ende komt segghen
de gratie.
I. Ick kome mijn Vader.
De tali convivio, &c.
Wel moet u bekomen
mijn Vader/ mijn Moeder
ende al het gheselschap.
P. Laet ons drincken
na de gratie.
R. Dat is wel gesepdt/
maer wy moeten oock
de tweede gratie seggen.
Pieter/hoe veel wijns
hebben wy gehadt/
wy willen

English.

of France
hath lost a battaile
against the Spanyards?
R. I have well
heard of it,
but they say so much,
that one cannot tell
what to beleeve:
they say great wonders,
but God knoweth only
what shall happen.
D. You say true.
R. If that wee woulde
make peace with him,
the warre
should not
continue long.
D. That is true indeed
P. Iohn take away this,
and come say
the grace.
I. I come Father.
De tali convivio, &c.
Much good do it you
my Father, Mother,
and all the companie.
P. Let vs drinke
after the grace.
R. That is well sayd,
but wee must also say
the second grace.
Peter, how much wine
have wee had,
wee will

Dupts.	Engliſh.
den wijn betalen.	pay for the wine.
P. Ghy en ſult ſeker	P. Yee ſhall not truelie,
ghy en ſult niet gheven/	yee ſhall give nothing,
eens voor al:	once for all:
heb ich de middel ghehadt	if I have had the power
u t' eten te geven/	to give you to eate,
ich ſalſe ooch wel hebben	I ſhall have it alſo
om u te drincken te geven.	to give you to drinke.
R. Wat ſoude dat ſijn?	R What ſhould that be?
den wijn is nu diere.	the wine is now deare.
P. Ghy hoort	P. Yet heare
wat ich ſegghe.	what I ſay.
D. Wel dan/	D. Well then,
Wy dancken u/	wee thanke you,
het ſtaet ons	wee muſt
te verdienen.	deſerve it.
M. Tis al verdient.	M. It is all deſerved.
P. Ich dancke u ooch	P. I thanke you alſo
dat ghy gekomen zijt.	that you are come.
Franſoys/ brenght	Francis bring
eenen mutſaert/	a fagot,
ende maeckt goet vyer/	and make a good fyre,
om ons te wermen.	for to warme vs.
F. T'vyer is ontſteken	F. The fyre is kindled
mijn Vader.	my Father.
D. Wy en hebben	D. Wee have
gheen koude/	no cold,
wy willen henen gaen/	wee will go hence,
want het is tijt.	for it is time.
M. Wat haeſt	M. What haſte
hebdy?	have you?
T. Het is wel	A. It is well
thien uren.	ten a clock.
M. Ten is noch niet.	M. It is not yet.

Dupts.

R. Tis immers.
M. Jan/haelt de lanteerne.
D. Wy en willen de lanteerne niet hebben/ het is klaer weder/ ten is gheen noot.
H. Godt gheve u goeden nacht.
P. Ende u ooch/ te Gode bevele ich u.

English.

R. It is for all that.
M. Iohn, go fetch the lanthorne.
D. Wee will not have the lanthorne, it is faire weather, it is no need.
H. God give you good night.
P. And you also: I commit you to God.

Het II. Capittel.

Om te leeren koopen ende verkoopen.

Lijnken/Grietke/Daniel.

Lijnken

GOdt gheve u goeden dagh ghevader/ ende u gheselschap.
G. Ende u alsoo ghevader.
L. Wat maeckt ghy hier soo vroech in de koude? hebt ghy langhe hier gheweest?
G. Ontrent een ure.
L. Hebdy veel verkocht van desen daghe?
G. Wat soude ich hebben alreede verkocht?

The II. Chapter.

For to learne to buy and sell.

Katherin, Margaret, Daniel.

Katherin

GOd give you good day gossip, and your companie.
M. And you also gossip.
K. What do you here so earlie in the colde? have you beene here long?
M. About an hower.
K. Have you sold much to day?
M. What should I have already sold?

ich

Dutch.	English.
ick en hebbe noch gheen	I have not yet
handtgift ontfangen.	taken handsell
L. Noch ick ock.	K. Neither I also.
M. Hebt goeden moet/	M. Be of good cheere,
t'is noch vroech:	it is yet early:
Godt sal ons senden	God will send vs
eenighe hooplieden.	some marchantes.
L. Ick hopet:	K. I hope so:
hier komt eenen/	here comes one,
hy sal hier komen.	hee will come hither.
Vriendt/	Freind,
wat wildy hoopen?	what will you buy?
komt hier/	come hither,
belieft u	wil you
pet te hoopen?	buy any thing?
besiet of ick niet en heb	looke if I have nothing
dat u dient.	that lyketh you.
Komt binnen/ ick heb hier	Come in, I have here
goedt laken/	good cloth,
goedt lijnen laken	good linnen cloth
van alle soorten:	of al sorts:
goedt sijden laken/	good silke,
camelot/	chamblet,
damast/fluweel:	damaske, veluet:
Ick heb ock	I have also
goedt vleesch/	good flesh,
goeden visch/	good fish,
ende goede haringhen:	and good herringes:
hier is goede boter/	Here is good butter,
ende ock goede keese/	and also good cheese,
van alle soorten.	of al sortes.
Wildy hoopen	Will you buy
een goede bonnet/	a good cap?
oft eenen goeden boeck	or a good booke

Dupts.	Engliſh.
in Franſops/	in French,
oft in Dupts/	or in Dutch,
oft in Latijn/	or in Latin,
oft eenen ſchrijf-boeck?	or a writting booke?
Koop wat:	Buy ſome what
beſiet wat	looke what
u belieft te koopen/	pleaſeth you to buy,
ick ſal u geven	I will ſell it you
goeden koop/	good cheape,
epſcht	aſke for
wat u belieft/	what pleaſeth you,
ick ſalt u laten ſien/	I ſhall ſhew it you,
t'gheſichte	the ſight
en ſal u niet koſten.	ſhall coſt you nothing.
D. Hoe veel	D. How much
ſal ick betalen	ſhall I pay
voor d' elle	for an elle
van dit laken?	of this cloth?
L. Ghy ſult er af betalen	K. You ſhal pay
vijf ſchellinghen.	five ſhillinges for it.
D. Hoe veel	D. How much
ſal my koſten	ſhall coſt me
d' elle van dit laken?	one elle of this cloth?
L. Sy ſal u koſten	K. It ſhall coſt you
twintich ſtuyvers.	twenty ſtivers.
D. Hoe veel	D. How ſell you
gheldet pondt	a pound
van deſen kaeſe?	of this cheeſe?
L. Tpondt gheldt	K. The pound muſt coſt
eenen ſtuyver.	a ſtiver.
D. Wat gheldt den pot	D. What ſell you a quarte
van deſen wijn?	of this wine?
L. Den pot gheldt	K. The quarte muſt coſt
drye ſtuyvers.	three ſtivers.

D. Ho

Dupts.	Englisſh.
D. Hoe veel	D. How ſell you
looſdy t'ſtuck?	the peece?
L. Ick looſt	K. I holde it
vijf guldens/	at five gilders,
met eenen woozde.	with one word.
D. Wat ſal ick geven	D. What ſhall I give
daer vooz?	for this?
maer en verloves	but aſke not
my niet.	to much for it.
L. Neen ick ſeker:	K. No truely,
ick en ſal u	I ſhall not aſke
niet verloven:	to much for it:
ick ſalt u ſeggyen	I will tell you
met eenen woozde:	with one word:
ghy ſulter af betalen	you ſhall pay for it
ſeventhien ſtupvers	ſeventeene ſtivers
ende eenen halven/	and a half,
iſt dat u belieft.	if it pleaſe you.
D. Het is veel te veel.	D. That is much to much.
L. Ten is ſeker niet:	K. It is not truely:
hoe veel	how much
biedt ghy my?	bid you mee?
biedt my wat/	bid mee ſome what:
ick en ſalt niet gheven	I will not ſell it
vooz t' ghene	for that
dat ghy my biedt:	which you offer mee:
biedt my wat.	bid mee ſome what.
D. Wat ſoude ick	D. What ſhould I
daer op bieden?	offer for it
ghy hebbet my	you have ſet it,
te veel ghelooft.	at to high a price.
L. Ick en hebbe:	K. I have not:
maer ten is niet gheſeydt/	but it is not ſayd
dat ickt niet	that I ſhall not

Dupts.	English.
gheven en sal	sell it
voor min	for lesse
dan ick ghesept hebbe:	then I have sayd:
seght my wat ghyer	tell mee what you
voor gheven wilt.	will give for it.
D. Ick salder af gheven	D. I will give
twaelf stuyvers.	twelve stivers for it.
K. Voor dien prijs	K. For that price
ist niet te gheven/	it is not to be sold,
ghy biedt my verlies/	you proffer mee losse,
ghy biedt te luttel:	you bid mee to little:
Ick hebs hier wel	I have some here
dat ick u gheven sal	that I shall give you
voor dien prijs/	for that price,
maer tenis niet	but it is not
soo goet als dat:	so good at this:
ick salder u wel	I shall well
laten sien:	shew you,
die ick u gheven sal	which I will give you
voor minderen prijs:	for lesser price:
maer den minsten prijs	but the lowest price
en is niet altoos	is not alwayes
goet ghesocht:	good to be sought:
ghy en meucht niet	you cannot
beter doen/	doe better,
dan te koopen	then to buy
wat goets:	that which is good,
al waerby	although you were
mijn broeder	my brother
soo soude ick u niet kunnen	yet I could not
beter gheven.	give you any better.
D. Wildy mijn gelt hebbē?	D. Will you have my mo-
K. Alsoo niet.	K. Not so. (nye?
D. Ghy sult noch hebben	D. You shall have yet

twee

Dupts.	Engliſh.
twee ſtupvers	two ſtivers
ende eenen halven.	and a half.
L. Ick en mach/	L. I cannot,
ick ſouder aen verlieſen.	I ſhould looſe by it.
D. Ick en mach	D. I can
niet meer gheven.	give no more.
L. Wel/	K. Well,
Godt gelepde u:	God guyde you:
gaet elders beſien/	go looke ſome where els,
oft ghy kunt	if you can
beter koop koopen:	buy better cheape:
ghy en ſullet	you ſhall have it
verghens hebben	no where
voor minderen prijs:	for leſſer price:
ick hebbe de macht	I am able
u te gheven	to ſell it
alſoo goeden koop	as good cheape
als een ander/	as another,
maer ick en wil	but I will
niet verlieſen:	not looſe by it:
Ick verlatet u	I let you have it
byna voor dien prijs	almoſt for that price
dat my gekoſt heeft:	that it coſt mee:
ick moet	I muſt
wat winnen/	winne ſome what,
ick en ſit hier niet	I ſit not here
om niet te winnen/	to winne nothing,
ick moeter af leven:	I muſt live by it:
ghy weet wel	you knowe well
dat alle dingh diere is/	that all thing is deare,
d' een moet	the one muſt
d' ander volghen:	follow the other:
iſt dat ghy	if that you
niet gheven en wilt	will not give

Dupts.	Engliſh.
de vijfthien ſtupvers/	the fyfteene ſtivers,
ick en kan u niet	I cannot
helpen/ghy zijt te vroet.	helpe you, you be to hard.
D. Dat ben ick ſeker.	D. I am not maeed.
K. Men mach	K. One can
aen u niet winnen:	winne nothing of you:
dat een yeghelijck ware	if al men were
ſo vroet als ghy zijt/	ſo hard as you are,
ick ſoude wel moghen	I might well
mijnen winckel ſlupten/	ſhut vp my ſhop,
want ick en ſoude	for I ſhould
't vroodt niet winnen	not winne the bread
dat ick eten ſoude.	that I ſhould eate.
D. Dat belieft u	D. It is your pleaſure
te ſeggben.	ſo to ſay.
K. Tis ſeker waer.	K. It is true indeed.
D. Nu hoort een woordt.	D. Now heare one worde.
K. Wel ſegbt.	K. Wel ſay on.
D. Ick ſal noch geven	D. I will yet give
eenen ſtupver/	one ſtiver,
ende niet meer/	and no more,
ick en mach niet	I can give
meer ghegven/	no more,
ick ſoude beſchaven zijn.	I ſhould be ſhent.
K. Dat waer	K. That were
een kleyne ſake/	a ſmall matter,
ick ſoude oock	I ſhould alſo
beſchaven zijn/	be ſhent
dat ick't min gave:	if I ſold it for leſſe:
zijdps	are you
op eenen ſtupver na/	within one ſtiver,
het is ſchande	it is ſhame
dat ghy my	that you tempt
ſoo langhe temteert	mee ſo long

Dupts.	English,
om eenen ſtupver:	for a ſtiver:
wat mach u helpen	what may help you
eenen ſtupver of twee?	a ſtiver or two?
D. Ja/ ghy ſegt wel/	D. Yea, you ſay well,
eenen ſtupver hier/	one ſtiver here,
ende elders	and in an other place
eenen anderen/	an other,
het zijn twee ſtupvers.	that be two ſtivers.
Well/	Well,
ſal ick't niet hebben?	ſhall I not have it?
K. Om den prijs niet.	K. Not for that price.
D. Adieu:	D. Farewell then:
Ick ga.	I go.
K. Godt gelepde u.	K. God guyde you.
Nu komt hier/ nemet/	Now come here, take it,
ick en mach mijn hantgift	I can not refuſe
niet ontſeggen/	my handſell,
het is te goeden koop.	it is too good cheape.
D. Dat ſeght ghy/	D. That ſay you,
ick ſegge dattet te dier is/	but I ſay it is to deare,
ghy hebt my bedrogen.	you have beguiled me.
K. Ick ſcheide u quijte/	K. I quit you therof,
iſt dat ghy zijt	if you be
qualijck te vreden.	evill content.
D. Het ware my ſchande	D. It were a ſhame
dat ick dat dede:	if I did that:
houdt daer u ghelt:	hold there is your monye:
hoe veel moet ghy hebben?	how much muſt you have?
K. Dat weet ghy wel:	K. That knowe you well:
dertthien ponden	thirteene poundes
ende een half/	and a half,
iſt ſoo niet?	is it not ſo?
D. Wel/houdt daer/	D. Well, hold there,
gheeft my weder	give me againe

Dupts.	English.
thien ſtupvers.	ten ſtivers.
L. Ick en hebbe	K. I have
gheen paepement:	no ſmall monie:
voor hoe veel	for how much
gheefdy my dit?	give you me this?
D. Voor vier ſchellingen	D. For foure ſhillinges
ende ſes penninghen.	and ſix pence.
L. Voor dien prijs	K. For that price
en ſal ick't niet ontfangen/	I will not receive it,
ten is ſoo veel niet weert.	it is not worth ſo much.
D. Tis ymmers/	D. But it is,
draghet.	aſke it.
L. Gheeft my	K. Give me
ander gheit/	other money.
ick en ſonde dit	I ſhould not be able
niet konnen begheven.	to put out this.
D. Ghy ſult wel/	D. You ſhall well,
ick doet u goet:	I will make it good:
iſt dat ghy't	if ſo be that you
niet uytgheven en kondt/	cannot give it out,
brenghet my weder/	bring it me againe,
ick ſal u gheven	and I will give you
ander gheit:	other money:
houdt daer is een ander.	hold there is another.
L. Nu ben ick te vreden:	K. Now I am content:
wilt ghy't	will you
ghedragen hebben?	have it carried?
ick ſal't u doen draghen.	I will let one cary it.
Neemt dat ghy knecht/	Take this you boy,
ende gaet met hem.	and go with him.
D. Ten is gheenen noot/	D. It is no need,
ick ſal't wel draghen/	I will well carry it my ſelf,
adieu vrouwe.	farewell miſtris.
L. Grooten danck	K. I thanke you heartelie

Dupts.

mijn vriendt/
als ghy te doene hebt
van eenich dingh/
komt tot my/
ick sal u gheven
goeden koop.
D. Wel vrouwe/
ick sal't gheerne doen:
Ick bevele u te Gode.

Englisch.

my freind,
when you have need
of any thing,
come to me,
I will sell it you
good cheape.
D. Well mistris,
I will do it gladly:
I commit you to God.

Het III. Capittel.

Om eē schult te eysschē.

Morgant, Gautier, Ferdinand

Morgant

GOeden dagh
mijn vriendt.
G. Ende u oock.
M. Ghy weet wel
waerom dat ic hier kome
en doet ghy niet?
G. Neen ick seker.
M. Hoe/
en weet ghy niet
wie ick ben/
en kent ghy my niet?
G. Neen ick/ wie zijdy?
M. Hebdy vergheten
dat ghy laetst hadt
koopmanschap van my?
G. Het is seker waer.
M. Wel/ wanneer sal ick
mijn gheit hebben?
G. Ick en hebbe seker

The III. Chapter.

For to demaund debts.

Morgen, Gaulter, Fernand.

Morgen

GOod morrow
my freind.
G. And you also.
M. You knowe well
wherfore I come hither,
do you not?
G. No truely.
M. How so,
knowe you not
who I am,
do you not know mee?
G. No, who be you?
M. Have you forgotten
that you had lately
marchandise of mee?
G It is so indeed.
M. Well, when shall I
have my money?
G. I have surely

Duyts.	Engliſh.
nu gheen gheit:	now no money:
ick hebbe uptgegeven	I have given out
al 't gheit dat ick hadde/	all the money that I had,
ghy moet noch hebben	you muſt yet have
acht daghen patientie.	patience eight dayes.
M. Ick en mach niet	M. I cannot tarry
langher beyden/	any longer,
ick wil betaelt zyn/	I will be payed,
ick hebbe	I have
lang genoech gebeydt:	tarryed long enough:
maecht dat ick	make ſhift that I may
gheit hebbe/	have my money,
of ick sal	or I will
u doen arresteren/	cauſe you to be arreſted,
of gheeft my borghe.	or give me a pledge.
G. Hoe veel ist	H. How much is it
dat ick u schuldich ben?	that I owe you?
M. Dat weet ghy wel.	M. That know you well.
G. Ick hebt	H. I have
seker vergeten:	ſurely forgotten it:
Ick hebt geschreven/	I have written it,
maer ick weet niet waer.	but I cannot tell where.
M. Ghy zyt my schuldich	M. You owe me
thien ponden/	ten poundes,
vier schellingen/	and foure ſhillinges,
ist niet waer?	is it not true?
ist niet alsoo?	is it not ſo?
G. Ick geloove seker	G. I beleeve ſurely
datter alsoo is.	that it is ſo.
M. Ghy hadt my belooft	M. You did promiſe me
gheit te gheven	to give me money
over twee maenden/	two moneths agone,
dat weet ghy wel/	that know you well,
maer ghy en hebt	but you have

uwe

Duyts.	Engliſh.
uwe belofte niet	not kept your
geſouden.	promiſe.
G. Het is wel waer/	G. That is truelye ſo,
maer ick en hebbe gheen	but I could not
gheit connen krijghen	get any money
van den ghenen	of them
die my ſchuldich zijn.	that owe mee.
M. Daer mede	M. There with
en hebbe ick niet te doen/	I have nothing to do,
doet u betalen.	make them pay you.
G. Ja/ en als de lieden	G. Yea, and when the folke
gheen gheit en hebben/	have no money,
wat ſal ick henlieden doen?	what ſhould I do then?
ick moet wel beyden	I muſt be faine to tarry
tot dat ſy 't hebben:	vntill they have it:
men behoort niet	one ought not
ſoo ſtraf te zijn/	to be ſo rigorous,
wy behoozen te hebben	wee ought to have
medelijden	compaſſion
met malkanderen/	one with another,
alſoo Godt	as God
ons bevolen heeft.	hath commaunded vs.
M. Het is wel waer/	M. That is true indeed,
maer ick hebbe	but I have
lange genoech gebeyt/	tarried long enough,
ick en mach niet	I can tarrye
langer beyden:	no longer:
want de ghene	for they
die ick ſchuldich ben/	to whom I owe,
en willen ock niet	will not alſo
langer beyden:	tarrye any longer:
ten ware dat/	if that were not,
ick ſoude wel beyden.	I would well tarrye.
G. Nu/ komt met my/	G. Now come with me,

Dupts.	Englisch.
ick ſal u betalen/	I will pay you,
of ick ſal u	or I will give you
borghe gheven.	a pledge.
M. Wel/ gaen wy/	M. Well, let vs go,
ick bens te vreden:	I am content:
Wel/ wat ſeghdy?	Well, what ſay you?
G. Komt hier mijn vrient/	G. Come hither my freind,
deſen man ſal blijven	this man ſhall abide
borghe voor my.	ſuretie for mee.
M. Sal hy dat doen?	M. Will hee do that?
iſt waer mijn vriendt/	is it true my freind?
wildy borghe blijven	will you abide ſuretie
voor deſen man?	for this man?
F. Ja ick/ hoe veel iſt	F Yea, how much is it
dat hy u ſchuldich is?	that hee oweth you?
M. Het is thien pondt	M. It is ten poundes
groote.	flemiſh.
G. Hoe/iſt ſoo veele?	G. How is it ſo much?
ten is ſoo veel niet.	it is not ſo much.
M. Tis ymmers.	M. But it is.
G. Ten is ſelier:	G. It is not truely:
ick ſal ſweeren	I dare ſweare
dat ſoo veel niet en is.	that it is not ſo much.
M. Hoe veel iſt dan?	M. How much is it then?
G. Ten is niet meer	G. It is no more
dan neghen pondt/	then nyne poundes,
ghy hebbet my ſelve	you have your ſelf
nu terſtont geſept.	told it me even now.
M. Hebbe ick't u geſept?	M. Have I told you ſo?
ick en hebbe.	I have not.
G. Ghy hebt ymmers.	G. You have for all that.
M. Wel/ alſoo zy dan:	M. Well, be it ſo then:
my dunckt nochtans	mee thinkes nevertheles
dat het thien is:	that it is ten:

Duyts.

maer ick ben te vreden/
na dat ghy seght
dat niet meer en is:
wanneer sal ic betaelt zijn?
G. Binnen thien daghen.
M. Ick bens te vreden/
maer houdt u woort.
G. Dat sal ick doen
sonder faute.
F. Indien dat hy
u niet en betaelt/
ick sal u betalen.
G. Ick ben te vreden:
Adieu.
F. Adieu mijn vriendt.

Het IV. Capittel.

Om na den wegh te vraghen/met andere gemeyne propoosten.

A.

GOdt behoede u Meester Robrecht.
B. Mijn Heere/
Godt gheve u
een goet leven.
A. Hoe gaet het al
met uwe ghesontheyt/
sedert dat ick u sach.
B. Sus en soo.
A. My dunckt
dat ghy soo wel
niet en waert/
gheluck ghy pleecht.

English.

but I am content,
seeing that you say
that it is no more:
when shall I be payed?
G. Within ten dayes.
M. I am content,
but hold your word.
G. That will I do
without faile.
F. If so be that hee
pay you not,
I will pay you.
G. I am content:
Fare you well.
F. Fare well my freind.

The IV. Chapter.

For to aske the way, with other familiar communications.

A.

GOd save you Maister Robert.
B. Sir,
God give you
a good life.
A. How doth
your health,
since I saw you.
B. So and so.
A. Me thinketh
that you do not
so well,
as you were wont.

Dupts.	Engliſh.
B. Waer aen merckt ghy't?	B. How know you that?
A. Aen u aensicht/ dat soo bleeck is.	A. By your face, which is ſo pale.
B. Ick heb vijf ofte ses sterche koortsen gehadt/ die my seer geswackt hebben/ ende hebben my alle den appetijt genomen.	B. I have had five or ſix fittes of an ague, which have much weakened me, and have taken away all my ſtomack.
A. Dat is een quade sieckte: Waer rijdt ghy soo properlijck?	A. It is an evill ſickeneſſe: whither ride you ſo ſoftely?
B. Na Antwerpen/ ter Sinxen-maret.	B. To Antwerp, to the Sinxen-faire.
A. Ende ick ock: ist dat ghy wilt/ wy sullen wel t'samen gaen.	A. And I alſo: if you will, wee will go together.
B. Het belieft my seer wel: maer ghy rijdt wat te seer voor my.	B. It pleaſeth me very well: but you ride a little to faſt for me.
A. Laet ons rijden soo 't u belieft/ het is my alleens/ want myn peerdt gaet wel gemackelijck den tel.	A. Let vs ride as you will, it is all one to me, for my horſe ambleth very eaſely.
B. Ende het myne draeft te hardt. Nu laet ons rijden in Godts name: wat lieden zijn dat	B. And myne doth trot too hard. Now let vs ride in Gods name: what folke be they

die

Dutch.

die daer voor ons gaen?
A. Ick en kenſe
ſekers niet/
het zijn Kooplieden:
laet ons wat aenrijden/
om hun t' achterhalen/
want ick ſorghe
dat wy
uyt den weghe zijn.
B. Wy en zijn niet/
en hebt geen vreeſe.
A. Nochtans iſt goet
datment vraghe.
B. Vraghet deſen
Schaep-herderinne.
A. Mijn lief/
waer leyt den rechten weg
van hier na Antwerpen?
C. Al recht voor u/
niet wijckende
noch ter rechter
noch ter ſlincker zyden/
tot dat ghy komt
aen eenen hooghen olm/
dan ſlaet
ter ſlincker handt om.
A. Hoe veel mijlen
hebben wy van hier
tot aen 't naeſte Dorp?
C. Twee mijlen ende een
half/ende een luttel meer.
A. Laet ons nu
ghemackelijck rijden/
want ick ben

English.

that do go before vs?
A. I know them
not truely,
they be Marchants:
let vs put on our horſes,
for to overtake them,
for I am afrayd
that wee be
out of our way.
B. Wee be not,
be not afrayd.
A. Yet it is good
to aſke it.
B. Aſke of that
ſhee-ſheapherd.
A. My love,
where is the right way
from hence to Antwerp?
C. Right before you,
turning neither
on the right
nor on the left hand,
till you come
to an high elme tree,
then turne
on the left hand.
A. How many miles
have we from hence
to the next Village?
C. Two miles and a
half, and little more.
A. Now let vs
go at leaſure;
for I am

upter

Duyts.	English.
upter sorghen:	out of doubt:
Ick sie den boom	I see the tree
daer sy ons	where of shee
af ghesept heeft.	hath told vs.
Tis seer stofachtich/	It is very dusty,
het stof	the dust
maeckt my blindt.	doth put out my eyes.
B. Neemt dat taffet af	B. Take this taffeta
om voor u aensicht te doen	to put before your face,
ende het sal u beschermen	and it will keepe you
van het stof/	from th. dust
ende van de Sonne.	and from the Sunne.
A. Ten is niet van noode/	A. It is no need,
want de sonne gaet onder:	for the sunne goeth downe:
ick hebbe sorghe	I am a frayd
dat wy by daghe	that we shall not come
in de stadt	by day-light
niet en sullen komen.	to the towne.
B. Met oorlove:	B. Yes forsooth:
maer d'archste is	but the worst is
dat desen wegh	that is way
sorghelijck is	is dangerous
om de straetschēders wille:	becaule of theeves:
men sette lestent	they did rob th'other day
eenen rijcken Koopman af	a rich Marchant
neffens desen boom/	hard by this tree,
'twelck my doet	the which maketh
vreese hebben	me affrayd
van afgheset te worden/	to be robbed,
ist dat wy niet	except wee
voor ons en sien.	take heed.
A. Ick sie den toren	A. I see the steeple
vander stadt/	of the towne,
ist dat ick niet	vnlesse I be

bedro-

Dupts.	English.
bedroghen en ben.	deceived.
B. Sekers/	B. Truely,
het sal spade sijn	it will be late
eer wy daer komen:	before wee come there:
ick sorghe dat wy	I doubt that wee
niet en sullen in geraken.	shall not get in.
A. Met oorlove/	A. Yes forsooth,
men slupt te poorten	they do not shut the gates
voor neghen	before nyne of
uren niet.	the clock.
B. Soo veel te beter/	B. So much the better,
want ick en herberghe	for I would not lie
niet gheerne	gladly
in de Voorstadt.	in the Suburbes.
A. Noch ick oock.	A. Nor I neither.
B. Laet ons dese lieden	B. Let vs aske of these folkes
vraghen waer de beste	for the best inne
herberghe van deser	of this
stadt is.	towne.
A. En sorghter niet voor/	A Take no care for that,
ick weet wel	I knowe well
de beste herberghe	the best lodging
van de stadt/	of the towne,
het is den rooden Leeu/	it is in the red Lion,
in de Kamerstrate.	in the Camerstreete.
Laet ons wat haesten/	Let vs make hast,
ick bids u/	I pray you,
want my dunckt	for mee thinkes
dat men de val-brugghe	they take vp
op treckt.	the draw-bridge.
B. Ick ben soo moede/	B. I am so weary,
dat ick niet soude konnen	that I cannot
voorder komen:	go any further:
ende dat meer is/	and moreover,

mijn

Duyts.

mijn peerdt hincht/
Ick peyse dat het vernagelt is/ of
gequetst op den rugge:
ende dan is dese cassie
soo hardt/ datse nyt heel
ende al breecht.
A. Laet ons dan in rijden.

Het V. Capittel.

Gemeyne koutinghe zijnde ter Herbergen.

Robrecht / Simon / den Weert ende andere.

A.

GOdt beware u voor ongheluck
Heer Weert.
B. Zijt wellekom
mijn Heeren.
A. Sullen wy hier
wel herberghen
voor desen nacht?
B. Ja ghy trouwens/
mijn Heeren.
Hoe veel zijdy?
A. Wy zijn ons sessen
te hoope.
B. Wy hebben
losijs ghenoech
voor driemael soo vele.
Sit af/
alst u belieft.
A. Hebdy goede stallinghe/

English.

my horse halteth,
I do thinke that a naile
doth pricke him, or
hee is hurt vpon the back:
and then this cawsie is
so hard, that it bruseth
mee altogether.
A. Let vs ride in then.

The V. Chapter.

Common talkebeing in the Inne.

Robert, Simon, the Hoste and other.

A.

GOd keepe you from misfortune
myne Hoste.
B. Yee be welcome
Sirs.
A. Shall wee here
well lodge
for this night?
B. Yes forsooth,
Sirs.
How many be you?
A. Wee be six
of a company.
B. Wee have
lodging enough
for three times as many.
Light downe,
if it please you.
A. Have you a good stable,

gert

Dupts.	English.
goet hoy/	good hay,
goede haver	good oates,
ende goeden legher/	and good litter,
hebdy goeden wyn?	have you good wine?
B. Den besten	B The best
vander stadt:	in the towne?
ghy sulter af proeven.	you shall tast of it.
A. Hebdy wat	A. Have you any thing
t'eten?	to eate?
B. Ja ick myn Heeren/	B. Yea Sirs,
sit slechs af/	light downe onely,
want ghy en sult niet	for you shall lacke
gebrech hebben.	nothing.
A. Tracteert ons wel/	A. Vse vs well,
want wy zijn moede/	for wee be weary,
ende half doot	and half dead
van honger ende dorst.	with hunger and thirst.
B. Myn Heeren/	B. Sirs,
ghy sult wel	you shall be
getracteert worden/	very well vsed,
ende u peerden oock.	and your horses also.
A. Tis wel gesept/	A. It is well sayd,
wrijft myn peert te degen/	rub well my horse
als ghy 't ontzadelt hebt/	when you have taken off his
ontvlecht den steert/	saddle, vndoe his tayle,
maeckt hem	give him
goeden legher/	good litter,
neemt synen halfter	take his halter
die in den	which is
zadel-buydel is:	in the purse of the saddle:
heeftet gheenen/	it hee hath none,
soo koopter eenen/	buy you one,
ick sal u	I will give you
u gheit weder gheven/	your money againe,

ende

Duyts.	English.
ende ghy sult	and you shall have
u dranck-ghelt hebben.	some monye to drinke.
C. Mijn Heere/	C. Sir,
daer en sal	there shall be
gheen ghebreck aen zijn:	no fault:
heeft u peerdt	hath your horse
ghedroncken?	drunken?
A. Neent/ maer en leydet	A. No, but do not
noch niet te dricken/	water him yet,
want het is noch te heet/	for hee is yet too hot,
ghy soudet	you would cause him
doen dempich worden/	to take the glaunders,
leydet wat/	walke him a little,
ende alst een luttel	and when hee hath
ghegheten sal hebben/	eaten somwhat,
soo sult ghy't	you shall lead him
te dricken leyden.	to the water.
Besiet of de cinghelen	See if the girtes
niet ghebroken en zijn:	be not broken:
brengt mijn boudet/	bring my budget,
die aen den zadelboom	which on the saddles
hangt:	bow hangeth:
treckt mijn leersen upt/	pull of my bootes,
ende maecktse schoon/	and make them cleane,
dan legter	then put
de strop-hosen inne.	my boote-hose within.
C. Het sal gedaen worden	C. It shall be done
mijn Heere:	Sir:
believet u nu	doth it please you now
ten avontmale te komen?	to come to supper?
A. Ghy segt wel/	A. Thou sayest well,
ghy zijt een goet ghesselle:	thou art a good fellow:
nu wel/ laet ons gaen/	go to, let vs go,
ick ben al gereedt.	I am readie.

D. Ick

Dupts.

D. Ick ga upt eten/ ist dat pemandt na my vraeght/ ghy sult my binden ten huyse vandē Tresorier: oft segt hun/ dat ick terstont na den avontmale weder komen sal.

A. Hoort hier: morghen vroech eer ghy mijn peerdt te drincken leydt/ so leyd het tot dē hoef-smit ende dat hy toesie dat hys niet en vernagele.

D. Mijn Heeren/ en verghetet my niet te brenghen/ ende ick sal u alle gelijck beschept doen.

A. Seckers ghy hebt groot ongelijck/ soo goeden gesel schap te breken.

D. Daer en is ghoenen raedt toe/ ick sal u morghen al den dagh gesel schap houden.

A. Wat volck is daer binnen?

C. Mijn gasten.

English.

D. I go to supper to the towne, if any body aske for mee, you shall finde me at the Treasurers house: or els tell them, that strait way after supper I will come againe.

A. Hearke: to morrow morning before you water my horse, bring him to the smith, and let him take heed for pricking him.

D. Sirs, do not forget to drinke to mee, and I will pledge you all.

A. Truely you are to blame, to breake such good companie.

D. There is no remedie, I will to morrow all the day long keepe you company.

A. What folke be there within?

C. They be guests.

Dutch.	English.
A. Van waer zijnse?	A. Of what countrie?
C. Van deser ſtadt:	C. Of this towne:
believet u	will it pleaſe you
met hun t' eten?	to ſup with them?
A. Het is ons alleens.	A. It is all one to vs.
B. Godt zeghen u	B. Much good may it do
mijn Heeren.	you Sirs.
C. Ick bedancke u	C. I thanke you
mijn Weert.	myne Hoſte.
B. Ick bidde u	B. I pray you
maeckt goede ciere	make good cheere
van 'tghene datter is/	with ſuch as there is,
ende en ſpaert	and ſpare
den wijn niet/	not the wine,
want het is heet.	for it is hot.
Kelder-meeſter/	Tapſter,
tapt een uperken	draw a halfe pinte
rooden wijn/	of claret wine,
om hun te laten	that they may
proeven.	taſte of it.
Mijn gaſten/	My gueſts,
wat dunckt u	how do you like
van deſen wijn?	this wine?
en ſmaeckt hy niet wel?	hath it not a good taſt?
en heeft hy niet	hath it not
een ſchoon colour?	a fayre colour?
is hy niet wel weert	is it not worth
datmen hem drincke?	the drinking?
A. Hy is ſchoon en goet:	A. It is fayre and good:
waer is de Weerdinne?	where is my hoſteſſe?
B. Sy ſal terſtont komen/	B. Shee will come anon,
maeckt terwijle	in the meane time
goede ciere	make good cheere
van 't gene dat ghy hebt:	with ſuch as yee have:

ghy

Dupts.	English.
ghy sult op een ander repse beter getoeft worden.	ye shall be better entertained another time.
A. Wy zijn seer wel Heer Weert/ wy dancken u.	A. Wee be very well myne Hoste, wee thanke you.
B. Mijn Heere/ ick brengt u.	B. Sir, I drinke to you.
A. Ick wachts van u Heer Weert/ ick sal u beschept doen met goeder herten.	A. I looke for it from your myne Hoste, (hand I pledge you with all my heart.
B. Mijn Heere/beliebet u my oorlof te geven dat ick 't u brenghe?	B. Sir, will it please you to give me leave to drinke to you?
A. Ick bedancke u hondert dupsentmael.	A. I thanke you an hundred thousand times.
B. My dunckt dat ick u eertijdts gesien hebbe/ maer my en staet niet wel voren waer?	B. Mee thinkes that I have seene you some time, but I do not remember well where:
my dunckt dattet te Brussel is.	mee thinketh that it is at Brussel.
A. Jaet seker/ ick ben van Brussel.	A. Yea truely, I am of Brussel.
B. Sy en sult u niet belgen dat ick uwen name vrage: hoe heet ghy?	B. It will not displease you if I aske your name: how are you called?
A. Ick heet Samson.	A. I am called Samson.
B. Van wat geslachte zijt ghy?	B. Of what kinred are you?
A. Van den geslachte der Scholiers.	A. Of the linage of the Scholors.
B. Ghy segt waer/ nu sozd' ick u kennende.	B. You say true, now begin I to knowe you.

Dupts.	Englisch.
Hoe vaerdy al?	How do you?
A. Als uwen vriendt/ gereedt om u vriendtschap te doen.	A. As your freind, ready to do you pleasure.
B. Ick bedancke u van uwen goeden wille:	B. I thanke you for your good will:
Van waer komdy nu/ van over zee?	From whence come you now, from beyond the sea?
A. Neen/ick kome upt Vranckrijck/ upt Enghelandt ende upt Duytslandt.	A. No, I come from France, from England, and from high Dutchland.
B. Wat seydtmen nieus in Vranckrijck?	B. What newes in France?
A. Seckers niet goets.	A. Truely nothing good.
B. Hoe dat?	B. How so?
A. Sy zijn soo verhit d' een op d' ander/ dat ick eenen grouwel heb daer af te spreken.	A. They are so chafed the one against the other, that I am even afrayd to speake thereof.
B. Godt beschermе ons vanden inlandischē krijch/ want het is een quade plage:	B. God preserve vs from civill warres, for it is an evill plague:
maer wy moeten verduldich zijn/ wy sullen den peys hebben alst Godt believen sal.	but wee must have patience, wee shall have peace when it will please God.
A. Wat seydtmen nieus in dese stadt? wat seydtmen goets?	A. What newes doe men report in this towne? what good doe men say?
B. Tis al goet/ ick weet niet nieus.	B. It is all good, I knowe no newes.

A. Mijn

Dupts.	Engliſh.
A. Mijn Heeren/	A. Sirs,
en belght u niet:	by your leave:
ick gevoel my	I am ſome what
wat ſieckachtich.	evill at eaſe,
B. Mijn Heere/iſt dat	B. Sir, if your be
ghy u ſieckachtich voelt/	il at eaſe,
ſoo gaet u ruſten/	go and take your reſt,
u kamer is berept:	your chamber is ready:
Janneken/	Ioane,
maeckt goet vyer	make a good fire
in zijn kamer	in his chamber,
ende dat hy gheen dinck	and let him
gebreck en hebbe.	lacke nothing.
A. Mijn lief/	A. My freind,
is mijn bedde gemaeckt?	is my bed made?
iſt goet?	is it good?
I. Jaet mijn Heere/	I. Yea Sir,
het is een goet	it is a good
pluym-bed/	feather-bed,
ende de ſlaeplakenen	and the ſheets
zijn ſeer ſchoon.	be very cleane.
A. Treet mijn houſſen uyt/	A. Pul off my hoſe,
ende vyert mijn bedde/	and warme my bed,
want ick ben	for I am
ſeer qualick te paſſe:	very il at eaſe:
ick bebe gelijck het loof	I ſhake as a leafe
op den boom.	vpon the tree.
Wermt mijnen ſlaepdoec/	Warme my kerchif,
ende bindt my	and bind
mijn hooft wel.	my head well.
Hola/ghy bindt te ſtijf/	Soft, you bind it to hard,
brengt mijn oorkuſſen/	bring my pillow,
ende deckt my wel/	and cover mee well,
ſchupft de gordynen/	draw the curtaines,

Dupts.	Engliſh.
ende ſpeetſe	and pin them with
met een ſpelle:	a pin:
waer is den piſ-pot?	where is the chamber pot?
waer is de heymelicheyt?	where is the privie?
F. Volght my/	F. Follow mee,
ende ick ſal u	and I will
den wegh wijſen:	ſhew you the way:
gaet,daer boven	go vp
al recht uyt/	ſtraight out,
ghy ſultſe vinden	you ſhall finde them
aen de rechte hant/	at the right hand,
iſt dat ghyſe niet en ſiet/	if you ſee them not,
ghy ſult wel rieken.	you ſhall ſmell them well e-
Mijn Heere/	Sir, (nough.
en belieft u	doth it pleaſe you
niet anders/	to have no other thing,
zijt ghy wel?	are you well?
A. Ja ick mijn lief/	A. Yea my love,
doet de keerſſe uyt/	put out the candle,
ende komt wat by my.	and come neerer to me.
F. Ick ſalſe uyt doen/	F. I will put it out, when
als ick uyter kameren ben:	I am out of the chamber:
wat belieft u	what is your pleaſure,
zijt ghy noch	are you not well
niet wel?	enough yet?
A. Mijn hooft leyt te leege	A. My head lyeth to low,
heft een luttel	lift vp a litle
den hooft-peulinck op/	the bolſter,
ick en ſoude ſoo leege	I cannot
niet konnen liggen.	lye ſo low.
Mijn lief/	My love
kuſt my eens/	kiſſe me once,
en ick ſal	and I ſhall
des te beter ſlapen.	ſleepe the better.

F. Slaept

Duyts.

F. Slaept slaept/
ghy en zijt niet sieck/
nu ghy spreeckt
van kussen:
liever te sterven/
dan eenen man
in sijn bedde te kussen/
ofte elders.
Rust in Godts name/
Godt gheve u
goeden nacht/
ende goede ruste.
A. Danck hebt
schoon dochter.

Het VI. Capittel.

Routinaije in het opstaen.

Symon/Robbrecht/Artus.

A.

HOu/
sullen wy opstaen?
en ist niet tijdt
op te staen?
B. Wat ure ist?
A. Het is twee uren/
Jonghen/
brengt hier licht/
ende maeckt vyer/
dat wy mogen opstaen.
B. Roept luyder/
hy en hoort u niet.
C. Hier ben ick
mijn Heere/

English.

F. Sleepe, sleepe,
you are not sicke,
seeing that you speake
of kissing:
I had rather die,
then to kisse a man
in his bed,
or elswhere.
Take your rest in Gods name/
God give you good night,
and good rest.
A. I thanke you
fayre mayden.

The VI. Chapter.

Communication at the vprising.

Symon, Robert, Arthur.

A.

HO,
shall we rise?
is it not time
to rise?
B. What is it a clocke?
A. It is two of the klocke,
Boy;
bring some light,
and make some fire,
that wee may rise.
B. Crie louder,
hee heareth you not.
C. Here I am
Sir,

Dupts.	Englisſh.
wat belieft u:	what is your pleaſure:
het is noch geen dagh/	it is not daylight yet,
ghy meucht noch wel	you may well ſleep
twee goede uren ſlapen/	two good howers,
eer dat het dagh is.	be fore it be day.
A. Gaet/gaet/	A. Go,go,
ontſteket vyer:	kindle the fire:
ghy wilt ons oock	thou wilt make vs
ſoo lup maken/	as ſluggiſh,
ende ſoo goede huyſlieden	and as good huſbandes
als ghy.	as thou art.
Vroocht mijn hemde/	Drie my ſhirt,
op dat ick mach opſtaen.	that I may riſe.
B. Blijft in't Bedde	B. Let him tarry in bed
die wilt/	that liſteth,
aengaende van my/	as for mee,
ick hebbe te veel te doen.	I have to much buſineſſe.
A. Waer is	A. Where is
den ſtalknecht?	the horſe keeper?
gaet hem ſegghen	goe tell him
dat hy mijn peerdt	that hee leade my horſe
te water leyde:	to the water:
als hy't wel gewreven	when hee hath well rubbed
ende geroſkaemt heeft/	and curried him,
de mane gekemt/	combed his mane,
geſadelt/ende den ſteert	ſadled,and truſſed
geblochten/	his tayle,
dat hy't wel	that hee will let
laet drincken/	him drinke well,
ende dat hy't daer na gheve	and then let him give him
anderhalf ſpinte haveren.	a pecke and a halfe of oates.
B. Gaet koopt my	B. Go buy me
een dozijn neſtelen/	a doſen of pointes,
de neſtel-gaten	the eylet holes

Dupts.	English.
van mijn konssen	of my hose
zijn ghebroken.	are broken.
Leent mp	Lende mee
uwen pziem.	your bodkinne.
C. Zijdp overepnde	C. Are you vp
mijn Heere?	Sir?
A. Ja ick/	A. Yea,
en ist niet tijdt?	is it not time?
C. Ten is niet spaep/	C. It is not late,
de Kooplieden	the Marchantes
en hebben noch	have not yet
hare winckels niet geopent	opened their shoppes,
noch hun goet	nether their ware
voozt ghedaen/	set forth,
kleedt u met gemacke.	make your self ready at ease.
A. Wp gaen ter kercken/	A. Wee go to the church,
maeckt daer-en-tusschen	prepare in the meane
den ontbijt reede.	while the breakfast.
C. Wat sal ick u	C. What shal I
reede maken?	prepare for you?
het is heden visch-dagh.	it is to day fish-day.
A. Hoe?	A. How?
C. Tis S. Bartolomeus	C. It is S. Bartholomews
avont/	even,
het is vasten-dagh.	it is fasting-day.
A. Ick en dachter	A. I did not thinke
voozwaer niet op/	on it truely,
ick en wist niet	I knew not
dat vasten-dagh was.	that it was fasting-day.
Bereyd ons dan een dozijn	Prepare vs a dosen
versche eyeren	of new layd egges
in d' asschen gebzaden/	rosted in the imbers,
werme koecken/	new hot cakes,
ende verssche boter:	and sweet butter:

Dupts.	English.
laet ons gaen mijn Heeren/	let vs go Sirs,
zijdy gereedt?	are yee ready?
B. Schier/	B. Truely,
dit is een schoone	here is a fayre
ende rijcke stadt.	and a rich towne.
Siet die schoone straten/	Behold what fayre streets,
ende de schoone huysen.	and fayre houses.
A. Dat is eenen schoonen	A. There is a fayre
temp:l een fraeye kercke.	temple, a fayre church.
B. Dat is	B. There is
een schoone dochter /	a fayre mayden,
een schoone vrouwe/	a fayre woman,
een fraey man.	a fayre man.
A. Wat Edelman is dat?	A. What Gentleman is that?
B. Tis den alder-edelsten den alder-stoutsten den alder-eerbaersten den alder-wijsten den alder-rijcksten	B. It is the noblest the hardiest the most honest the wisest the richest
Den alder-ootmoedichsten den alder-heuschsten den alder-miltsten	The most humble the most courteous the most liberal
A. Wat man is dat?	A. What man is that?
B. Tis den spijticysten den gierichsten den jaloursten den bloodsten den verbaertsten den armsten den grootsten mont-speelder	B. It is the prowdest the most covetous the most jealous the greatest coward the most fearful the poorest the greatest babler.

A. Wat

Duyts.		English.	
A. Wat vrouwe is datte?		A. What woman is that?	
B. Tis de		B. It is the	
schoonste		fayreſt	
de eerlijckste		the moſt honeſt	
de kuyschste	vander	the moſt chaſte	of the
de beste		the beſt	
de geluckichste		the happieſt	
de ramsalichste	parochien.	the vnhappieſt	parish.
A. Wat dochter is dat?		A. What mayden is that?	
B. Ten is gheen dochter/ sy is gehout.		B. It is not a mayden, ſhee is maried.	
A. Sy en is niet ghehout.		A. Shee is not maried.	
B. Sy is ondertrout/ sy is weduwe/ het is een goet huys-wijf/ sy heeft een goede bruydt-gave/ sy heeft goedt houwelick gedaen.		B. Shee is betrothed, ſhee is a widow, ſhee is a good houſe wife, ſhee hath a good dowrie, ſhee hath a good mariage.	
A. Wat heeft sy om houwen?		A. What hath ſhee for her mariage?	
B. Sy heeft deucht ende eerbaerheyt/ en ist niet genoech?		B. Shee hath vertue and honeſtie, is not that enough?	
A. Jaet.		A. Yea.	
B. Wie leydt hier in d' aerde gesteken ende begraven?		B. Who is here buried?	
A. Tis den Abt van N.		A. It is the Abbot of N.	
B. Dat is een schoon graf/ een schoone ende rijcke		B. That is a fayre grave, a fayre and rich	

Dupts.

begrauinghe/
laet ons
dit doot-schrift lesen.
A. Laet ons nu weder
t'huys gaen/
om t'ontbijten/
en dan sullen wy koopen
't gene dat ons gebreeckt.

Het VII. Capitel.

Propoosté van koopmanschap.

A.

MIjn Heeren/
wat soudt geerne
koopen?
Besiet of ick pet hebbe
dat u dient.
Ick sal u
soo goeden koop geven/
als pemandt
die in stadt is:
komt binnen.
B. Hebdy karsepen
van Vlaemscher verwen?
A. Ja ick mijn Heere/
ick hebber seer schoone
ende goede/
de beste vander stadt/
ja die
in Enghelandt zijn.
Van wat verwen
begheerdyse?
Bruyne/ grauwe/

English.

sepulcher,
let vs
reade the epitaph.
A. Now let vs returne
to our lodging,
to breake our fast,
and then wee will buy
such thinges as wee lacke.

The VII. Chapter.

Discourses of marchandise.

A.

SIrs,
what would you
gladly buy?
See if I have any thing
which serveth your turne.
I will sel you
as good cheape,
as any man
within the towne:
come in.
B. Have you any karsies
of Flaunders die?
A. Yea Sir,
I have very fayre
and good,
the best of the towne,
yea
in England.
Of what colour
do you lacke?
Browne, grey,

goude

Dutch.	English.
goudtgheele/ tanneyt/	orenge,tawnie,
root/gheel/violet of blau.	red,yealow,violet or blew.
Ick hebber	I have
van alle verwen/	of all colours,
ende van allen prijse.	and of all prices.
B. Wat loopdy	B. How sel you
d' elle van dit swert?	a yarde of this blacke?
Ick bid u/	I pray you
en overlobet my niet.	do not oveprize it.
A. En begheerdy	A. Will you
maer een woort?	but one worde?
het sal u kosten	it shall cost you
een kroone d' elle.	a crowne a yarde.
B. Tis te vele/	B. It is to much,
ick sal u	I will give you
vier schellingen geven.	foure shillings.
A. Tis voorwaer	A. It is truely
te luttel/	to litle,
ick souder aen verliesen/	I should lose by it,
het kost my meer:	it cost me more:
Neemt het heele stuck	Take the whole peece
voor ses ponden/	for six poundes,
vier schellingen	foure shillinges
ende ses grooten:	and six pence:
't is maer vier schellingen	it is but foure shillinges
ses grooten d' elle.	six pence the elle.
B. Tis te diere:	B. It is to deare,
hoe veel ellen zijnder?	how many elles be there in?
A. Ghy sultse sien meten:	A. You shall see it measured:
daer zijnder	there be
sevenentwintich en half	twenty seven and a halfe
ende een half vierendeel.	and a half quarter.
B. Ick salder	B. I will give
met eenen woorde	at one worde

ses

Dupts.	Engliſh.
ſes pondt af geven.	ſixe poundes.
Ick hebs ſoo goeden	I have forſaken
gelaten als ditte/	as good as this,
een grooten beter koop	better cheape by a groat
op d' elle.	in an elle.
A. Ghy behoordet	A. You ſhould
te nemen/	take it,
ende ick belove u	but I promiſe you
waer 't dat ghy mijnen	that except you were
kallant niet en waert/	my cuſtomer,
ghy en ſoudet	you ſhould
niet min hebben	not have it
dan ſes pouden	vnder ſix poundes
vijfthien ſchellingen groot.	fifteene ſhillings great.
Maer om dat ghy't zijt/	But ſeeing that it is you,
ick ſlaen u af	I do bate you
meer dan negen ſchellingē	more then nyne ſhillinges
op't ſtuck.	on the peece.
Ick peyſe dat ghy mijn	I thinke that you deſire
verlies niet begeeren ſout/	not my loſſe,
ende ſeker ontſegt ghy't/	and truely if you refuſe it,
niemant ter weereld	no man in the world
en ſal't hebben	ſhall have it
voor dien prijs/	for the price,
ja al waer't	yea if it were
mijn eyghen broeder.	my brother.
B. Nu wel/	B. Now well,
ghy ſult my afſlaen	you ſhall bate mee
de thien pemminghen/	that ten pence,
om de rekeninghe	for to make
effen te maken.	even the reckoning.
A. Ick en ſal op	A. I will not
thien pemmingen niet ſien	ſticke at ten pence.
B. Ick ſal u betalen	B. I will pay you

met

Dupts.	Engliſh.
met goet goudt/	in good gold,
ende ghewichtich.	and weightye.
A. Tis my alleens/	A. It is all one to mee,
't paepement is my	white monye is
ſoo goet als 't goudt:	as good vnto mee as gold:
maer ſeker	but truely
ghy zijt te ſcherp/	you are to hard,
nochtans ſoo heb ick	nevertheleſſe I had
liever te verliesen/	rather loſe,
dan u te ontſeggen:	then to ſend you away:
ick hope dat ick	I hope that
op een ander tijdt	an other time
vooz een ander	I ſhall have of your mony
van u ghelt hebben ſal.	ſooner then another.
B. Ja ghy voorwaer:	B. Yea indeed:
ick en ſal u niet laten	I will not forſake you
om een ander.	for an other.
Ick wonde dat ick	I would I had
eenen arbeyder hadde/	a porter,
of eenen dragher/	or a pack bearer,
want ick moet	for I muſt
vele andere dingē hoopen/	buy many other thinges,
ende mijn herberghe	and my lodging
is verre van hier.	is farre off.
A. Wat belieft u meer?	A. What lack you more?
B. Een ſtuck of twee	B. A peece or two
fluweels.	of veluet.
A. Ick en hebs ſeker	A. I have none
gheene/	truely,
maer gaet	but go
in den naeſten winckel	to the next ſhop
op d' ander zyde	at the other ſide
vander ſtraten/	of the ſtreete,
de man ſal u	the man will let you

met

beter

Dupts.	English.
beter koop geven	have it better cheape
om mijnent wille.	for my sake.
C. Mijn Heere/	C. Sir,
wat begheerdy?	what lacke you?
Soeckt ghy goet fluweel/	Do you seeke good veluet,
satijn/damast/	satin, damaske,
fustein/	fustian,
oessel/bograen/	wosted, buckrum,
taftaf/	sarsenet,
of eenige sorte	or any sort
van syden laken?	of silke cloth?
Wat begheerdy?	what will you have?
men sal u	you shall
goeden koop geven.	have good cheape.
B. Dien leer-jonghen	B. That prentise
kan wel klappen:	can talke well:
hy is wacker	hee is diligent
om syns meesters profijt.	for his maisters profit.
Toont my een stuck	Shew mee a peece
swert fluweels.	of blacke veluet.
C. Wel/ick sal't doen.	C. Well, I will.
Besiet/ en ist niet goet/	Beholde, is it not good,
sacchdy opt	did you ever see
sulcks?	the like?
B. En hebdys	B. Have you no
gheen beter?	better?
C. Ja ick voorwaer/	C. Yes foorsooth,
maer het is	but it is
van meerder prijse.	of a greater price.
B. My en roert niet	B. I care not
wat het kost/	whatsoever it costeth,
soo verre alst goet sy.	if it be good.
C. Dit is van't beste	C. Here is of the best
fluweel	veluet

dat

Dupts.	Engliſh,
dat ghy opt handelde.	which you ever did handle.
B. Ghy willet my wijs maken.	B. You will make mee beleeve ſo.
Ick hebs beter geſien/ ende oock ergher.	I have ſeen better, and worſe too.
En ontvouwes niet heel/ ick hebber 't geſichte af gehadt.	Do not vnfolde it all, I have had the ſight of it.
C. Daer en lept niet aen/ die't ontvouwen heeft ſal 't wel weder vouwen: Slaven arbeydt en wordt niet gereckent.	C. There is no hurt, hee which hath vnfolded it ſhall fold it againe well: For a ſlayes paines is not counted.
B. Wat ſal my daer af d' elle koſten?	B. What ſhall I pay for an elle?
C. Twintich ſchellingen groote.	C. Twenty ſhillinges great.
B. Ghy labet te vele.	B. You hold it to high.
C. Ick en dos ſeker/ want ten is niet mogelijck datmen beter ſoude vinden noch van ſchoonder verwen.	C. No truely, for it is not poſſible to find better, neyther of a fayrer colour.
B. Ghy ſult seggen dat ghy wilt/ maer ick en ſalder ſoo vele niet af geven.	B. You may ſay what you will, but I will not give ſo much.
C. Wat wilt ghyer dan af geven? op dat ick verkoope/ ende dat ick van u gehantgift worde. Ick hoope dat ghy my geluck ſult brengen.	C. What will you give for it? that I may ſell, and may have your handſell. I truſt that you will bring mee good luck.
B. Ick ſalder af geven	B. I will give

Dupts.	English.
seventhien schellingen/	seventeen schillings,
met eenen woorde:	at one word:
sal ick 't hebben?	shall I have it?
C. Neen ghy schier/	C. No truely,
ick en mach 't	I cannot
voor dien prijs	sell it
niet verkoopen:	at that price:
ghy wetet wel/	you know it well,
men behoeft u	one need not to tell
niet te seggen.	it vnto you.
Het kost my meer	It costeth mee more
dan ghy my biedt:	then you do offer mee?
ick sou te veel verliesen.	I should lose to much.
B. Hoe veel loofdy	B. How tell you
de twee stucken t' samen?	the two peeces together?
ende en laet ons	and let vs have
maer een woordt maken.	but one word.
C. En wildy	C. Will you
maer een woordt?	but one word?
ghy sulter af betalen	you shall pay
twee-en-dertich ponden:	two and thirtie pounds:
soo veel met een woordt	as much at one word
als met hondert/	as with an hundred,
ghy en sulter niet	you shall not abate
een myte afslaen.	a halfpeny.
B. Neen/ neen/	B No,no,
ghy zijt te diere:	you are to deare:
segt my 't leste woordt/	tell mee the last word,
ende en laet my met	and do not cause mee
soo langhe beyden.	to tarie so long.
C. Myn Heere/	C. Sir,
ick hebt u ghesept:	I have tolde it you:
ick ben een man	I am a man
van eenen woorde:	of one worde:

ick

Dutch.	English.
Ick soudet	I cannot
met min komen geven/	vtter it for lesse,
ten ware dat icker	except I
aen verliesen woude.	would lose by it.
B. Om dat ghy een man	B. Seing that you are a man
van eenen woorde zijt/	of one word,
soo moeten wy	wee must go
elders gaen/	elswhere
want ghy looft u ware	for you prize your ware
buyten de redene.	out of reason.
C. Gaet daer 't u belieft/	C. Go whither it pleaseth
in Godts name/	in Gods name : (you,
soecht u beter :	seeke for your best :
ick hebbe lieber	I have rather
dat een ander	that an other
daer aen winne/	do get in it,
dan of icker aen verlose.	then I should lose.
Maer ick kan u	But I can you
een dinck verseckeren/	assure of one thing,
dat al waer't	that if
ghy gingt	you should go
in alle de winckelen	to al the shoppes
van Antwerpen/	of Antwerp,
soo en sultgy sulcken	you shall not get
aenbieden niet vinden	such a proffer
als ick u doe :	as I offer vnto you :
nochtans ist dat ghy	norwithstanding if you
niet beter en vindt/	finde no better,
soo komt weder/	come againe,
ghy weet mijnen prijs.	you knowe my price.
B. Uwen prijs en is niet	B. Your price is not
voor ons.	for vs.
C. Wel aen/	C. Well,
t' uwen besten/	at your commandement

Dupts.	Englisſh.
ghy weet	yow know
wat ghy te doen hebt.	what you have to do.
B. Nu wel/	B. Well,
midts dat wy	ſeeing that wee
niet eens en komen wozdē	cannot agree of the price:
Adieu/	God be with you,
vaert wel.	fare well.
C. t'Wer goeder beliefdē/	C. At your good pleaſure,
waer't dat ick't mochte	if I could let it goe at
wooz minderen pzijs laten/	a leſſer price,
gy ſoudet ſoo haeſt hebben	you ſhould have it as ſoone
als yemandt ter weerelt/	as any man in the world,
oock ter liefden	chiefliе for his ſake,
des ghenen/die u	which hath
tot my geſonden heeft.	ſend you to mee.
D. Sy gaen weeh/	D. They go away,
ſy zijn weeh gegaen.	they be gone.
C. Laetſe gaen/	C. Let them go,
laetſe looper:	let them runne:
als ſy moede	when they have
geloopen ſullen hebben	runne their bellie full
langs de marct/	about the faire,
ſoo ſullen ſy	they will
wel blyde zijn	be glad
weder te keeren.	to come againe.
E. Mijn Heere/	E. Sir,
my dunckt	it ſeemeth vnto mee
dat dat fluweel	that the veluet
ſeer goedt is/	is verie good,
iſt dat wy 't laten gaen/	if wee do refuſe it,
wy en ſullen niet lichteliyck	wee ſhall not find
ſulck vinden	eaſelie ſuch
wooz dien pzijs:	for that price:
laet ons heen vzagen/	let vs aſke him,

of

Duyts.	English.
of hy wil af-slaen	if hee will bate
de veertich schellingen.	the fourtie shillinges,
B. Sullen wy 't nemen?	B. Shall wee take it?
C. Ja wy/	C. Yea,
ist dat ghy my gelooft/	if you do beleeve mee,
ende ten sal u niet	and you will not
verrouwen.	repent of it.
D. Mijn Meester/	D. Maister,
sy komen wederom.	they come againe.
C. Sy sullen	C. They shall be
wellecom zijn/	welcome,
ist dat sy ghelt brengen.	if they bring monye.
B. Ick bidde u/	B. I pray you,
en doet ons	do not cause vs
niet langer wandelen:	to take more labour:
wildy nemen	will you take
dertich pondt	thirtie poundes
voor de twee stucken/	for both the peeces,
sonder meer te dingen/	without any wordes more,
ende wy sullen u	and wee will
ghelt tellen.	tell you monye.
C. Seker ghy zijt	C. Truelie you are
quellijck/	tedious,
ghy en gheefter niet omme	you care not
of ick verliese	whether I loose
of winne/	or winne,
het is u alleens:	it is all one vnto you:
nu wel/wel/	go to, go to,
laet ons meten.	let vs measure it.
B. Neen/ neen/	B. No, no,
ick houdt voor gemeten/	I take it as if it were measured
ick betrouwe my	I trust
wel op u:	you well:
houdt daer is u ghelt.	take your monye.

Duyts.	Englisch.
C. Desen ouden Angelot	C. This olde Angel
is te kleyne:	is to little
Dese Sonne-kroone	This Frech-crowne
is te licht:	is to light:
Dese stucken van thien	These peeces of ten
schellingen zijn geschroyt:	shillings be clipped:
Desen Ducaet	This Ducate
en is niet gewichtich:	is not of weight:
Dese Vlaemsche kroone	This crowne of Flaunders
en is niet gangbaer:	is not currant:
Desen Reael	This Ryal
is van slechte goudt:	is of base golde:
Desen Daelder en is	This Dolder is no
gheen goet silver:	good silver:
Dese Spaensche Realen	These Spanish Ryals
en zijn niet goet	are not
van alloye.	of good mettle.
B. Ghy zijt wel quellick	B. You are very difficult
om ghelt t' ontfangen/	in receiving of monye,
hadt ick dat geweten/	If I had knowen that,
al hadt ghy my	though you had solde me
u koopmanschap verkocht	your marchandise
voor twintich ponden/	for twentie poundes,
voorwaer	verily
ick en soudese niet	I would not
begheert hebben.	have had it.
C. Mijn Heere/	C. Sir,
ghy hebt keur/	it is at your choice,
dat te nemen of te laten:	to take it or leave it:
ick en winner soo veel	I do not get so much
niet aen/ dat ick behoore	in it, that I should take
icht ghelt te nemen/	any light monie,
of dat ongangbaer zy.	or which is not currant.
B. Ick en hebs selver	B. Truely I have

niet

Dupts.	Engliſh,
niet ghemunt	neither coyned
noch geſchropt.	nor clipped it.
C. Ick gelooft wel/	C I beleeve it well,
maer ick en kans	I knowe no
niet gebeteren.	help in it.
B. Houdt/	B Hold,
daer is mijn boſſe/	there is my purſe,
betaelt u	pay your ſelf
na u genoegen.	at your pleaſure.
C. Dat is een ſchellingh	C. There is a counterfeit
die valſch is.	ſhilling.
B. Naghelt hem	B. Nayle it
aen dien ſtyl.	to this thre ſhold
C. Het ſal geſchieden/	C. It ſhall be done,
brenght my een hamer	bring me an hammer
ende eenen naghel.	and a nayle
Ick wonde	I would
dat d' oozen vanden genen	that the eares of him
dien geſlagen heeft/	which hath coyned it,
ſoo wel genaghelt waren	were as well nayled
als hy is.	as it is.
B. Daer en ſoude	B It would be
niet aen gelegen zijn.	no hurt at all.
Nu wel.	Now,
zijdy te vreden ?	are you contented ?
C. Ja ick mijn Heere/	C Yea Sir,
ick bedanckie u/	I thanke you,
en ſpaert geen oing	ſpare nothing
dat ick hebbe	that I have,
ſoo wel ſonder gheldt	as well without money
als met gheldt.	as with money.
B. Danck hebt Heere.	B I thanke you Sir.
Arbeyder/ neemt dat	Porter,take this
op uwen rugghe/	vpon your backe,

Dupts.	Engliſh.
ende draghet	and carrie it
in mijn herberge.	to my lodging.
F. Ick en weet niet	F. I knowe not
waer gy ter herbergen zijt/	where you do lodge,
mijn Heere.	Sir.
B. In den gulden Leeu/	B. At the golden Lion,
in de Camerſtrate/	in the Chamberſtreete,
ende ſeght	and bid them
datmen 't eten gereedt	that they prepare
make/	dinner,
want wy ſullen daer	for wee ſhall be there
terſtont zijn.	by and by.
C. Sullc wy een poppeken	C Shall wee buy a babye
of twee koopen	or two
voor onſe kinderen?	for our children?
E. Koopter	E. Buy ſome
voor ons beyden.	for vs both.
B. Wel/Weerdinne	B. Well, Hoſteſſe
ſullen wy gaen eten?	ſhall wee dine?
G. Waſcht u	G. Walh,
alſt u belieft/	when it pleaſeth you,
ende gaet ſitten.	and go ſit.
B. Doet onſe peerden	B. Cauſe our horſes
zadelen ende	to be ſadled and
toomen/	bridled,
wy behoorden alreede	wee ſhould have beene now
over twee mijlen	two miles
van hier te zijn.	hence.
C. Hoorts, laet ons	C. Go to let vs dine
al ſtaende eten.	ſtanding.
Laet ons gaen.	Let vs go.
E. Laet ons rekenen	E. Let vs have a reckoning
Heer Weert/	myne Hoſte
wat zijn wy ſchuldich?	what do wee owe?

Dupts.	Engliſh.
H. Ghy zijt ſchuldich	H. You owe
vier ſchellingen/	foure ſhillinges,
ſes penninghen	ſix pence
man ende peerdt.	man and horſe.
B. Houdt daer/	B. Hold there,
zijdy te vreden?	are you contented?
H. Ja ick mijn Heeren.	H. Yea Sirs.
B. Waer is de maeghet?	B. Where is the mayden?
houdt mijn lief/	hold my love,
dats voor u ſpel-ghelt.	that is for your pinne-monie
Knecht brengt hier	Hoſtler, bring hither
mijn peerdt/ hebdy't	my horſe, have you
wel beſtelt:	dreſſed him well?
I. Ja ick mijn Heere/	I. Yea Sir,
het en heeft niet met allen	hee hath wanted
gebreck gehadt.	nothing.
B. Neemt dats	B. Hold there is ſome mo-
u drinck-ghelt/	nie to drinke,
ſoo ick u belooft hebbe/	as I have promiſed thee,
op dat ghy mijnder	to the end that you may at
op een ander tijdt	an other time
gedachtich zijt.	remember mee.
I. Ick danck u	I. I thank you
mijn Heere/	Sir,
ghy ſult my altijt	you ſhall find mee
bereydt vinden/	at all times readie,
om u dienſt te doen:	to do you ſervice:
ſpaert de	ſpare not the
herberge niet	lodging
als ghy hier voor komt/	when you come this way,
want ghy ſulter	for you ſhall be
ſoo wel getoeft	as well vſed
ende ghedient worden/	and ſerved,
als in eenige herberge	as in any lodging

Duyts.	English.
die in Antwerpen zyn.	within Antwerp.
B. Ick hebt soo gevonden/ ick en salse om een ander niet veranderen.	B. I have found it so, I will not for another exchange it.
Het Ghetal.	TE NOMBERS.
Een/ twee/ drie/ vier/	One two, three, foure,
vyve/ sesse/	five, six,
seven/ acht/	seven, eight,
neghen thien/ elve/	nyne, ten eleven,
twaelf/ derthien/	twelve, thirteene,
veerthien/ vyftyien/	fourteene, fifteene,
sestyien/ seventhien/	sixteene, seventeene,
achtyien/ neghenthien/	eighteene, nyneteene,
Twintich/	Twentie,
een-en-twintich/	one and twentie,
twee-en-twintich/	two and twentie,
drie-en-twintich/	three and twentie,
Dertich/ Veertich/	Thirtie, Fourtie,
Vyftich/ Tsestich/	Fiftie Sixtie,
Tseventich/ Tachtendich/	Seventie, Eightie,
Eneghentich/ Hondert/	Nynerie, an Hundred,
Duysent/ Thien duysent/	a Thousand, Ten thousand,
Hondert duysent/	an Hundred thousand,
Millioen.	a Mylhon.
De Daghen van der Weke.	The Dayes of the Weeke.
Sondagh/	Sunday,
Maendagh/	Munday,
Dysdagh/	Tuesday,
Woonsdagh/	Wensday,
Donderdagh/	Thursday,
Vrydagh	Fryday,
Saterdagh.	Saterday.

Een

Duyts.

Een Weke/
eenen dagh/
acht daghen/
vyfthien daghen/
een maendt/een jaer/
een half jaer/
eenen termyn.

Het VIII. Capittel.

Om te leeren maken Missiven/Voorwaerdē/ Obligatien eñ Quitantien.

Een Missive om te schryvē aen eenigen Vriendt.

Het Op-schrift.

Desen Brief
sy gegheven
aen myn beminde Vader
Pieter van Barlaimont/
woonende t' Antwerpen
in de Hoochstrate/
naest den gulden Schildt.

Seer eerweerdighe
eñ wel beminde Vader/
ick ghebiede my
seer ootmoedelyck
in u goede gratie/
ende ooch desgelyck
tot myne
seer beminde Moeder:
weet dat ick ben
in goeden voorspoede/

English.

A Weeke,
a day,
eight dayes,
fifteene dayes,
a moneth, a yeare,
an half yeare,
a terme.

The VIII. Chapter.

For to learne to make Letters, Contracts Obligations and Quitances.

A Letter to write to any Freind.

The superscription.

This Letter
be given
to my beloved Father
Peter of Barlaimont,
dwelling in Antwerp
in the Highstreete,
next the golden Shield.

Right worshipfull
and well beloved Father,
I recommend mee
right humblie
to your good grace,
and also in like manner
to my
dearely beloved Mother:
vnderstand that I am
in good prosperitie,

Godt

Dunts.	Engliſh.
Godt ſy gelooft:	God be prayſed:
maer weet oock	but knowe alſo
lieve Vader dat ick	deare Father that I
groote begeerde hebbe	have great deſire
te weten	to knowe
hoe dattet met u is/	how it is with you,
want ick hebbe u	for I have
geſchreven	writen you
twee of drie brieven/	two or three lettres,
maer ick en hebbe noch	but I have not yet
geen antwoort ontfangen/	received any anſwere,
waer af ick	where of I
ſeer verwondert ben/	greatlie mervaile,
niet wetende	not knowing
hoe dattet komen mach.	how that may come
Daerom hebbe ick	Therfore have I
groote ſorghe voor u/	great care for you,
grootelijcx vreeſende	greatly fearing
dat eenigen tegenſpoet	that ſome misfortune is
u aengekomen ſy.	behappened to you.
Ick bidde u dan	I pray you then
mijn lieve Vader/	my deare Father,
dat ghy my niet en wilt	that you will not
langher laten	let mee any longer
in deſe ſorghe:	be in this care:
maer ick bidde u/	but I pray you,
by alle de liefde	of all the love
die ghy tot my hebt/	that you beare toward mee,
dat u believe	that it pleaſe you
my te ſchrijven	to write vnto mee
van uwen ſtate/	of your eſtate,
by den brenger van deſen/	by the bringer of theſe,
of by den eerſten	or by the firſt
die ghy vinden ſult.	that you ſhall finde.

Item/

Dupts.	Engliſh.
Item/ weet	Further, vnderſtand
lieve Vader/	deare Father,
dat ick hebbe	that I have
grooteliick van doene	great need of
drie of vier guldens/	three or foure gilders,
om my te helpen	for to help mee
in mynen noot:	in my neceſſitie:
ick bidde u	I pray you
dat ghyſe my	that you will
ſenden wilt	ſend mee them
by den brenger van deſen:	by the bringer of theſe:
ende en wilt niet meynen	and do not thinke
dat ick mijn ghelt verteere	that I ſpend my mony
onnutteliick/	vnprofitablie,
want ick ſal u	for I will
rekeninge doen	make you account
van alle het ghelt	of all the mony
dat ghy my hebt	that you have
ghe ſonden.	ſent mee.
V ſal ook believen	May it pleaſe you alſo
by uwe goede gratie/	of your good grace,
my te gebieden	to recommend mee
tot alle onſe vrienden.	to all our freindes.
Anders niet	Nothing els
op deſen tijdt/	at this time,
dan dat	but that
Godt believe	God vouchſafe
door zijn barmhertichept	through his mercie
u altijt te geven	to give you allwayes
ſijn goedertieren gratie.	his favourable grace.
By my Jan	By mee Iohn
van Barlaimont/	of Barlaimont,
uwen ootmoedighen ſone/	your humble ſonne,
woonende te Brugghe/	dwelling at Bridges,

op

Dupts.

op de marct
in de Kroone.
Den eerſten dagh Mey/
in't Jaer
ons Heeren
duyſent vijf hondert
vijf-en-tſeventich.
Altijt bereyt
tot uwen dienſte.

Antwoorde.

MYn beminde Sone/
Ick hebbe ontfangen
den thienden dagh Mey
uwen brief/
geſchreven den eerſten
vander voorſeyde:
by den welcken
ick hebbe verſtaen/
dat ghy geſont zijt/
het welcke
my behaechlijck is/
ende dat ghy hebt
groote begheerte
te weten
hoe't met ons is.
Ooch dat ghy my
gheſonden hebt
twee of drie brieven:
maer weet ſeckerlijck
dat ick geen andere
en heb ontfangen
dan deſen leſten.
Ick ſoude u hebben

English.

on the market
at the Crowne.
The firſt daye of Maye,
In the yeare
of our Lord
a thouſand five hundred
ſeventie and five.
Alwayes readie
to do you ſervice.

ANSWER.

MY beloved Sonne,
I have received
the renth day of Maye
your letters,
written the firſt
of the fore ſayd:
by the which
I vnderſtand,
that you be in health,
the which
pleaſeth mee very well,
and that you have
great deſire
to knowe
how it is with vs.
Alſo that you have
ſent mee
two or three letters:
but vnderſtand for certain
that I have
none other received,
but this laſt.
I woulde have written

dich-

Duyts.	Engliſh.
dickwils ghe|ſchreven/	often vnto you,
maer ick en hebbe	but I have not
ghheen boden gevonden/	found any meſſengers,
om de brieven te ſenden:	for to ſend the leters:
ende ooch/	and alſo,
ick en heb niet ghehadt	I have not had
noodſakelijcke dingen	needfull matters
om te ſchryven.	to write to you.
Aengaende	Touching
dan onſen ſtate/	our ſtate,
wy zijn al ghеſont/	wee be all in health,
Godt ſy ghelouft.	God be prayſed.
D Moeder	Your Mother
heeft ſieck gheweeſt	hath ben ſick
twee of drie daghen/	two or three dayes,
maer ſy is nu	but ſhee is now
al ghenеſen/	wel againe,
Godt danck.	God be thanked.
Ick ſende u	I ſend you
met deſen bode	by this meſſenger
vier goudt-guldens/	foure golde-gilders,
maer wacht u wel	but take good heede
die te verteeren	that you ſpend them not
onnuttelijck/	vnproffitablie,
het ware	that ſhould
qualijck gedaen/	be evill done,
want ick hebſe gewonnen	for I have wonne them
met grooten arbeyt/	with great labour,
in den ſweete	in the ſweat
mijns lichaems.	of my bodye.
Doet altyt wel/	Do alwayes well,
ende zyt neerſtich:	and be diligent:
ende boven alle dinck	and above al things
wacht u wel	take you good heed

Dupts.

van quaet geſelſchap.
Ghy hebt begonnen
redelijck wel/
maer ten vooꝛdert niet/
ten zy
dat ghy volherdet.
Niet meer/
te Gode bevele ick u.

Engliſh.

of evill companye.
You have begun
reaſonablie well,
but it profiteth not,
except
that you perſevere.
No more,
I commit you to God.

Eenen Brief / om te ſchꝛijven tot ſynen ſchuldenaers.

DAvid myn goede vꝛiendt na alle
ghebiedenissen
ick bidde u
mumeliick/
dat u believe
my nu te ſenden
de twintich guldenen
die ghy my ſchuldich zijt/
want ſekerlijck
ick hebſe
grooteliick van doene/
om eenen man te betalen
dien ick ſchuldich ben/
die my niet en laet in vꝛede
by daghe noch by nachte:
ten ware dat/
ick ſoude
noch wel beyden/
maer grooten noot
bedwinght my:
daerom

A LETTER, TO write to ones debtors.

DAvid my good
freind, after all
recommandations
I pray you
lovinglie,
that you be pleaſed
too ſend mée now
the twentie gilders
that you owe mee,
for ſurelie
I have
great need thereof,
to pay a man
to whom I owe,
who leaveth mee not in reſt
by day nor by night:
if that were not,
I woulde
yet well tarry,
but great neceſſitie
conſtraineth mee:
therefore

wilt

Dupts.	English.
wilt my excuseren.	hold mee excused.
Komt eens	Come once
tot Antwerpen/	to Antwerp,
om u te vermaken/	for to recreate you
soo sullen wy moghen	so may wee then
met ghemack spreken	speake at leasure
van onse saken:	of our affaires:
wilt ons doch schrijven	I pray you write vs
van uwe ghesonthept.	of your health.
Aengaende van my/	As touching mee,
ick ben in goeden doen/	I am in good health,
Godt zy gelooft.	God be praysed.
Ick bidde u oock	I pray you also
dat ghy my wilt	that you will
antwoorde schrijven	write mee answere
by desen bode:	by this messenger:
ende weet/	and knowe,
ist dat ghy	that if you have
mijns van doene hebt/	any need of mee,
en spaert my niet/	spare mee not,
in alle 't ghene	in all that
dat my mogelijck sal zijn	which shall be possible for
voor u te doen.	mee to do for you.
Godt blijve met u.	God remaine with you.

Antwoorde.	ANSWER.
ROgier mijn goede	ROger my good
vriendt/ ick hebbe ont-	freind, I have re-
fanghen uwen brief/	ceived your letters,
by dewelcke	by the which
ghy my schrijft	you write mee
dat ick u soude senden	that I should send you
het ghelt	the monye
dat ick u schuldich ben/	that I owe you,

Dupts.	Engliſh.
't welck my is	the which is
onmogelijck	vnpoſſible for mee
nu te doen:	to do now:
maer ick ſal 't u ſenden	but I will ſend it you
ten langſten	at the furtheſt
binnen acht daghen	within eight dayes
ſonder eenige ſoute:	without fault:
want een man	for a man
die my ſchuldich is/	that is my debtor,
heeft my belooft	hath promiſed me
ghelt te geven/	to give me mony,
't welck ick u	the which I will
ſenden ſal/	ſend you,
en hebt daer voren	have you therfore
gheen zorge:	no care:
daerom bidde ick u	therefore I pray you
ſoo lange	ſo long
patientie te hebben/	to have patience,
ende en wilt niet	and be not
graem zijn/	angry,
dat ick u doe	that I make you
ſoo lange beyden:	tarry ſo long:
want weet voorwaer	for know for trueth
dat anders niet	that it cannot
zijn en mach.	be otherwiſe.
Godt gebe u peys	God graunt you peace
ſonder eynde.	without end.

Om een ſchult te betalen met excuſatie.	To paye a debt with excuſation.
ROgier mijn goede vrient	ROger my good freind,
ick ghebiede my	I recommend me
in uwe goede gratie:	to your good grace:
ick ſende u	I ſend you

met

Dupts.

met desen bode/
die myn broeder is/
de thien ponden grooten
die ick u schuldich ben/
u bedanckende
dat u believt heeft
soo lange te beyden:
het is my leedt
dat ickse u niet en hebbe
eer konnen senden:
ick hebbe nochtans
groote neerstichept gedaen
na myn vermogen/
maer 't gheit is nu
soo quaet te krygghen/
dat wonder is.
Daerom
wilt niet
qualijck te vreden zyn/
ende wilt my
weder senden
d'obligatie
die ghy van my hebt.
Niet meer/ etc.

Eenen anderen Brief.

PIeter myn goede vriet/
na alle
gebiedenissen/
weet dat ick ben
seer qualijck te vreden
op u/om die sake
dat ghy my niet en hebt
willen lesnen

English.

by this messenger,
which is my brother,
the ten poundes flemish
that I owe you,
thanking you
that you have vouchsafed
to tarry so long:
I am sorrye
that I have not beene able
to send it you any sooner:
I have notwithstanding
done great diligence
after my power,
but mony is now
so bad to be gotten,
that it is wonder.
Therefore
be not
dis-content,
and send mee
againe
the obligation
that you have of mee.
No more, &c.

An other Letter.

PEter my good freind,
after all
recommandations,
knowe that I am
very discontent
with you, be cause
that you woulde not
lend mee

Dupts.	Englisch.
uwen boeck.	your booke.
Ick en kan niet peynsen	I can not think
hoe ick't	how I
t' uwaerts	have deserved that
verdient hebbe:	towardes you:
nu mercke ick wel/	now perceive I well,
dat ghy soudt doen	that you will do
seer luttel voor my/	very little for mee,
als ghy my ontsegt	when you denye mee
sod kleynen dinck.	so smal a matter.
D woorden	Your wordes
ende ghedachten	and thoughtes
en gelycken niet wel	do not agree well
d' een den anderen:	one with another:
dat ghy	if you had
my versocht hadder	desired mee
van dinghen	of thinges
van veel meerder	of much greater
importantien/	importance,
ick en soudese u niet	I woulde not have
geweygert hebben.	refused it you.
Het is wel waer	It is most true
dat men gemeynelyck sept:	that men commonly say:
Men behoort altoos	One ought alwayes
syn vriende te proeven/	to proove his freindes,
eer dat mense	ere ever one
behoeft:	have need of them:
want die te proeven	for to proove him
den noodt/	in the necessitie
dat ware te spade.	that were to late.
Daerom	Therfore
het is my genouch	it is enough for mee
u beproeft te hebben.	to have prooved you.

Dupts.

Een Doorwaerde van hupf-hueringe.

IC Jan van Barlaimont
kenne ende belyde
verhuert te hebben
Pieter Marſchalck/
een huys
gelegen t' Antwerpen
op de marct/
in den Haſe/
met een plaetſe
ende eenen boorn-put/
den termijn
van ſes jaren/
ingaende de Kerſmiſſe
naeſt-komende/
in 't jaer
vijf ende tſeventich/
om thien pondt
ende thien ſchellingen
Brabandts 's jaers/
te betalen
alle halve jaren
vijf pondt
ende vijf ſchellingen:
by conditie
hier inne onderſproken/
dat elck van ons beyden
ſal moeten ontſeg-
ghen in't eynde
van de ſes jaren
een half jaer te voren/
ſonder eenigh bedrogh.

Engliſh.

A CONTRACT of hyring a houſe.

I Iohn of Barlaimont
aknoweledg and confeſſe
to have let
to Peter Marſchal,
an houſe
lying in Antwerp
vpon the market,
called the Hare,
with a yarde
and a well,
for the terme
of ſix yeares,
entring at Chriſtmas
next-comming,
in the yeare
five and ſeventie,
for ten poundes
and ten ſhillinges
Brabants the yeare,
to be payed
every half yeare
five poundes
and five ſhillinges:
on the condition
here in mentioned,
that each of vs two
ſhall be bound to give
warning at the end
of the ſix yeares
an half yeare before,
without any fraude.

Dupts.

Quitãtie vã hupſhuere.

Ick Jan de Groote
kenne ende belyde
ontfangen te hebben
van Pieter Marſchalck/
de ſomme
van vijf pondt
ende vijf ſchellingen
Brabandts/
van een half jaer
hupſ-huere
verſchenen te Kerſmiſſe/
int jaer 75.
die hy my ſchuldich was/
van een huys
gelegen t' Antwerpen
op de marct/
geheeten den Haſe/
dat hy van my houdt:
van welck half jaer
ick houde my
wel betaelt/
ende ſchelde quijt
den voorſeyden Pieter
hier af/
ende van alle andere
voorleden termijnen/
tot nu toe.
In kenniſſe van deſen/
hebbe ick hier onder
mijn hant-teecken geſet/
den eerſten dagh/
January.

Engliſh.

Quitance of houſe-hire.

I Iohn the Great,
acknowledg and confeſſe
to have received
of Peter Marſchal,
the ſumme
of five poundes
and five thillinges
Brabants,
for an half yeares
houſe-hyre
due at Chriſtmas,
in the yeare LXXV.
that hee owed me,
for an houſe
lying an Antwerp
vpon the market,
called the Hare,
that hee holdeth of mee:
for the which half yeare
I holde mee
well payed,
and do acquit
the foreſaid Peter
of the ſame,
and of all other
termes paſſed
vntill this day.
In knowledg of this,
I have here vnder
ſet my ſigne-manual,
the firſt day
of Ianuarie.

Dupts.

Een Obligatie bp paepementen.

IC Jan van Barlaimont
woonende t' Antwerpen/
kenne ende belyde
schuldich te zijn
Hercules Marschalck/
Koopman
woonende te Velaine/
of den bzengher
van desen/
de somme
van dertich ponden
thien schellingen
ende ses pemningen
Vlaemsche munte/
ende dat van vijf
Engelsche lakenen/
die ick hebbe gekocht
ende ontfanghen van hem:
van welcke lakenen
ick houde mp
wel te vreden.
Daerom belove ick
hem te betalen
die voorseyde somme/
of den bzenger
van desen/
in drie paepementen/
te weten/thien ponden
in de Sinxen-marct
van Antwerpen
nacst-komende:
noch thien pondt

English.

AN OBLIGATION for payments.

I Iohn of Barlaimont
dwelling in Antwerp,
acknowledg and confesse
to owe
to Hercules Marschal,
Marchant
dwelling at Velaine,
or to the bringer
of this,
the summe
of thirtie pounds
ten shillings
and six pence
of Flemish monye,
and that for five
English clothes,
that I have bought
and received of him:
of which clothes
I hold mee
well contented.
Therfore I promise
to pay to him
the foresayd summe,
or the bringer
of this,
at three payments,
to wit, ten poundes
at the Sinxen-faire
of Antwerp
next-comming:
then ten poundes

Dupts.

te Bamis-marct/
ende de reste
in de houde marct
van Bergen navolgende.
In seiekheyt der waerheyt
hebbe ick hier/etc.

Obligatie van gheleent gheit.

Ick Pieter de Groote/
woonende t'Antwerpen/
kenne ende belyde
schuldich te zijn
Jan Blanckaert/
of den brenger van desen/
de somme
van vier hondert
ponden groote
welcke somme
hy my gheleent heeft
door goede vriendtschap.
Daerom belove ick hem
die weder te gheven/
of den brenger van desen/
als hem believen sal.
In kennisse van desen
hebbe ick hier/etc.

Quitantie.

Ick Jan Blanckaert/
woonende te Brugghe/
kenne ende belyde
ontfangen te hebben
van Jan de Groote/

English.

at the Bamas-faire,
and the rest
at the colde faire
of Bergen next following.
In witnes of the trueth
I have here, &c.

An Obligation of mony lent.

I Peter the Great,
dwelling in Antwerp,
acknowledg and confesse
to owe
to Iohn Blanckard,
or to the bringer of this,
the summe
of foure hundred
poundes flemish:
the which summe
hee hath lent mee
out of great freindship.
Therfore I promise
to pay it againe to him,
or to the bringer of this,
when it shall please him.
In witnes whereof
I have here, &c.

A Quitance.

I Iohn Blanckard,
dwelling at Bridges,
acknowledg and confesse
to have received
of Iohn the Great,

woonen-

Dupts.	Engliſh.
woonende t' Antwerpen/	dwelling in Antwerp,
de ſomme	the ſumme
van thien guldens/	of ten gilders,
van twintich ſtupvers	of twentie ſtivers
't ſtuck/	the peece,
die ick hem	the which I
geleent hadde/	had lent him,
waer af ick hebbe	of the which I have
de obligatie verloren/	loſt the obligation,
dewelcke was	the which was dated
van den thienden dagh	the tenth day
van April/in't jaer	of April, in the yeare
vijf-en-tſeventich:	five and ſeventie:
van welcke ſomme	of which ſumme
en van alle d' ander ſchult/	and of all other debt,
die hy my ſchuldich ge-	which hee hath owed
weeſt heeft tot nu toe/	mee vntill now
ick houde my	I holde mee
wel vergolden/	well recompenſed,
ende ſchelde hem quyte	and acquit him
van alle. In kennisſe	of it all. In witnes
myns handt-teeckens	of my ſigne-manual
hier onder gheſet.	here vnder ſet.

Op-ſchriften van Brieven.	Superſcriptions of Letters.
Deſe volgende woorden	Theſe words following
ſalmen bezighen	one ſhall vſe
om te ſchrijven buyten	for to write without
op de zend-brieven:	vpon letters-miſſive:
maer men moet	but one muſt
wel toeſien/	looke well to it,
datmen eenen yeghelijcken	that hee attribute
perſoon toeſchrijve/	to every perſon,

Dutch.	English.
alſulcke woorden	ſuch wordes
als hem toebehooren.	as to him do belong.
Den wijſen/	The wiſe,
ſeer wijſen.	very wiſe.
Eerweerdighen/	Worthipfull,
ſeer Eerweerdighen.	very Worſhipfull.
Voorſienighen/	Diſcreet,
ſeer voorſienighen.	very diſcreet.
Eerbaren/	Honeſt,
ſeer eerbaren.	very honeſt.
Byſonderen/	Singular,
ſeer bysonderen.	very ſingular.
Edelen/	Noble,
ſeer edelen.	very noble.
Machtighen/	Mightie,
ſeer machtighen.	very mightie.
Aen den Voorluchtighen/	To the Illuſtrions,
den alder-voorluchtichſtē.	the moſt Illuſtrions.
Een yegelijck moet	Every one muſt
hier aenmercken/	here conſider,
dat de Enghelſchen	that the Engliſhmen
andere op-ſchriften	do vſe
ghebruycken	other ſuperſcriptions,
daerom en zijn	therfore are not
deſe voorgenoemde	the forenamed
exempelen	examples
niet geheel na te volgen:	wholie to be followed,
maer zijn	but are
alleen overgheſet/	onlie tranſlated,
om te accorderen	for to make
de ſelve tale	the ſame ſpeach agree
met de	with the
Duytſche ſprake.	Dutch tongue.

Hier

Hier begint den tweeden Boeck.

De Voor-reden vanden tweeden Boeck.

NA dat ghy
ghesien hebt
in dē eerstē Boeck/
de manieren
om te leeren spreken
Duytsch ende Enghelsch
by veel
gemeyne redenen/
als een patroon/
soo hebdy nu
in desen tweeden Boeck/
veel gemeyne woorden/
geset na de ordinantie
van den A/B/C/ etc.
als stoffe
om ander redenen
te maken
by u selven.
Daerom als ghy
wilt oversetten
eenighe redenen
uyt den Duytsche
in't Enghelsch/
soo en hebdy niet
anders te doen/
dan te mercken
met wat letter
dattet woordt begint/

Here beginneth the second Boke.

The Preface of the second Boke.

AFter that you
have seene
in the first Booke,
the manner
for to learne to speake
Durch and English
by many
common speaches,
as a paterne,
so have you now
in this second Booke,
many common words,
set after the order
of the A, B, C, &c.
as stuff
for to make
other sayings
by your self.
Therfore when as you
will translate
any sentences
out of the Dutch
into English,
so have you nothing
els to do,
but to marke
with what letter
that the word beginneth,

dat

Dupts.	English.
dat ghy vinden wilt/	which you will finde,
ende daer na soecken	and to seeke therefore
woordt na woordt:	word after word:
Ende als	And when
ghy die woorden	you have found
gevonden hebt/	the wordes
soo meuchdyse	you may then
hy een voegen/	joyne them together,
na dat ghy gesien hebt	like as you have seene
in den eersten Boeck.	in the first Booke.
Maer om die	But for to
wel te voeghen/	joyne them well,
soo waert van noode	it were needfull
dat ghy	that you
de manieren hondet	knew the manner
van redenen te veranderen	to alter sentences
in veel tyden	into many times
eñ in diversche persoonen/	and diversitie of persons,
te weten/	that is to say,
hy Conjugatien/	by Conjugations,
dewelcke wy	the which wee
tot u profijt/	for your profit,
kortelinge grooter	will shortlie set forth
in ses spraken	more amplie
suilen laten uyt-gaen.	in six languages.

A.

Aendoen	To put on
afdoen	to put off
antwoorden	to answere
aenbidden	to worship
afdraghen	to cary downe
afhouwen	to cut off
aenveerden	to receive

afne-

Dutch.	English.
afnemen	to take away
abstineren	to abstaine
aenkleven	to cleave to
aennemen	to take on
acheren	to til the earth
aenkomen	to arrive
afgaen	to go downe
aenroepen	to call vpon
aenhooren	to hearken to
arbeyden	to labour
afsnyden	to cut off
afstrecken	to pul off
Ander	Other
anders	other wise
alsoo	even so
als	when
als ghy	when you
almachtich	almightie
altoos	alwayes
altijt	at al times
alhier	here
aldaer	there
al den dagh	al the day
arm	poore
armoede	povertie
armelijck	poorelie
abel.	nimble.
B.	
Brenghen	To bring
pemant met hem brenghen	to bring or lead with him
beyden	to tarry
beleggen	to besiedge
bernen	to burne
bassen	to barke
binden	to binde

begie-

Dupts.	English.
begieten	to make wet
bereyden	to make readie
beteren	to amend
uyt-borghen	to credit
bepeysen	to bethinke
begheven	to forsake
berghen	to hide
belghen	to displease
bevelen	to command
besteden	to employ
beroocken	to besmoake
breydelen	to brydle
baden	to bath
breken	to breake
brouwen	to brewe
bekoopen	to be punished
bedwingen	to constraine
bewaren	to keepe
beginnen	to begin
begheeren	to desire
bersten	to burst
beklagen	to complaine
biechten	to confesse
bevruchten	to be with childe
blijven	to abyde
bedriegen	to deceive
beletten	to hinder
begraven	to burye
blusschen	to quench
bespien	to espie
betooveren	to bewitch
begecken	to mocke
bloeyen	to blossom
betrouwen	to in trust

bescher-

Duytſ.	Engliſh
beſchermen	to defend
byten	to byte
bewÿſen	to ſhewe
boodſchappen	to do a meſſage
belaſten	to charge
bidden	to pray
berijſpen	to reprove
beſien	to looke
berouwen	to repent
benijden	to envye
blaſen	to blowe
bloeden	to bloud
beneerſtigen	to be diligent
booren	to peirce
beven	to tremble
beroeren	to trouble
beroemen	to boaſt
beloven	to promiſe
behouden	to keepe
bupgen.	to bow.
Blÿde	Glad
blÿſchap.	gladnes.
C.	
Coopen	To buy
cleeden	to apparell
crÿten	to weepe
crupen	to carry on wheelebarrow
cohen	to dreſſe meate
caſtÿden	to chaſten
crÿſſchen	to cry out
clieben	to cleave
crouwen	to ſcratch
conſenteren	to conſent
comen	to come

clim-

Dutch.	English.
climmen	to climme vp
claghen	to complaine
cuſſen	to kiſſe
clappen	to pratle
coſten/	to coſt
crygben/of nemen	to take
crijghen	to get
cloppen.	to knocke.
Cranck	Sick
kranckheyt	ſicknes
creupel	cripple
coꝛt man	a ſhort man
coopmanſchappe	marchandiſe
conſte	ſcience or cunning
conſtelijck	cunninglie
cleyn man	a little man
cleyn wijf	a little woman
crom	crooked
capittel	chapter
cout	colde
coninck	a king
coninginne	a queene
cardinael	a cardinal
canonick	a chanon
cappellaen	a chapelain
coſter	a ſexton
cock	a cooke
cuyper	a cooper
cleermaker	a tayler
couſmaker	a hoſyer
camer	a chamber
cappelle	a chappel
clocke	a bell
coꝛn	corne

coop-

Dupts.	English.
coopman	a marchant
couſſen.	hoſen.
D.	
Doen	To do
doopen	to baptiſe
dienen	to ſerve
deeren	to pitie
doen verſtaen	to cauſe one vnderſtand
dolen	to go aſtray
doen blijcken	to make appeare
drincken	to drinke
daghen	to cal one to the lawe
dinghen	to huck
decken	to cover
dueren	to indure
danſſen	to daunce
droogben	to wype or drye
douwen	to preſſe
dancken	to thanke
droomen	to dreame
druppen	to droppe
drepghen	to threaten
doncker worden	to become darke
dooden	to kill
daveren	to tremble
derren	to dare, or be bold
draghen	to beare
doorſteken/ of booren	to thruſt, or peirce thorow
deelen	to divide
denken	to thinke
dupcken	to ſtoupe downe
duncken	to ſuppoſe
donderen	to thunder
draeyen	to winde about

coop-

Dutch.	English.
draepen	to turne about
drijven	to drive
dul worden.	to be mad.
Doot	Death
dijn	thine
de dooden	the dead
dy	thee
doof	deaf
droeve	ſad
diep	deepe
diepte	depth
dierbaer	precious
dick man	thick man
dick wijf	thick wife
dick laken	thick cloth
dickte	thicknes
du	thou
d' ander	the other
dagh	day
daghelijcx.	daylie.
E.	
Eten	To eate
ergheren	to make worſſe
eeren	to honour
erven	to inherit
effenen	to make even
enden	to end
eyeren leggben.	to lay egges.
Edel	Noble
edelheyt	noblenes
eedt	oath
eecheel	an akorn
eerde	earth
eenich	any

eers

Dupts.	Engliſh.
eers	arſſe
ep	egge
eerdbezpen	ſtrawberryes
eſſche	an aſh tree
erter	magpye
epndtwoghel	a ducke
epche	an oke
eſel	an aſſe
eſelinne	a ſhee-aſſe
elft	mayfiſh
erweten	peaſon
eemer	a bucket
elleboghe.	an elbowe.
F.	
Frupten	To rub or fret
futſelen	to fumble
fluweel	veluet
falle	a foale
fardeel	a fardle
faute	a fault
fatſoen	a faſhion
fonteyn	a fountayne
frupt	fruit
fuſtepn.	fuſtian.
G.	
Gaen	To go
gheven	to give
grijpen	to grype
ghenaken	to approch
ghebeuren	to chaunce
gheneſen	to heale
gozden	to girde
ghelooven	to beleeve
ghelepden	to conduct

Duipts.	Engliſh.
gram zijn	to be angry
grijnſen	to grinne
ghelieven	to pleaſe
ghevoelen	to feele
ghemoeten	to meete
gieten	to powre
gapen	to gape
ghelinghen	to permit
gherieven	to furniſh
ghedencken	to remember
ghebieden	to command
ghebaren	to make a ſtirre, or noiſe
ghebenedijen	to bleſſe
groeten.	to ſalute.
Goedt man	Good man
goede vrouwe	good woman
goetheyt	goodnes
goedertieren	courteous
gheneuchte	pleaſure
ghenuchlijck	pleaſantlie
gierich	covetous
gierichheyt	covetouſnes
gram	angry
gramſchap	anger or wrath
gheſont	whole or ſound
gheras	quicklie
groot man	great man
groot wijf	great woman
grootheyt	greatnes
ghemeyn	common
ghelaet	countenance
gheſtadich	conſtant
gheſtadicheyt	conſtantnes
ghetrouwe	faithfull

Dupts.	English.
ghetrouwicheyt	faithfulnes
gheluck.	fortune.
H.	
Helpen	To help
hebben	to have
helsen	to imbrace
haesten	to make haſt
helen	to keep cloſe
hopen	to hope
hinderen	to hinder
haghelen	to hayle
herbergen	to lodge
houwen	to marrye or hew
handelen	to handle
hanghen	to hang
halen	to fetch
herkleeden	to put on other apparell
herdoen	to do againe
haten	to hate
hantgiften	to give handſell
hoesten	to cough
hooren	to heare
heeten	to be called
huren.	to hyre.
Heusch	Stil
heuschcheyt	ſtilnes
harde goet	hard goods
hoovaerdich	proud
hoovaerdije	pryde
haestich	haſtie
hooghe	high
hooghcheyt	highnes
hardt broodt	hard bread
hardt vleesch	hard fleſh

Dupts.	English.
hardicheyt	hardnes
hol	hollowe
hoe iſt	how is it
houwelijck	mariage
hy is hier	hee is here
haer	her
hongher	hunger
hem	him
half	half
henlieden	thoſe folke
helft	the half
heylich	holye
hondert	hundred
Hertoghe	Duke
Hertoginne	Duches
Heere	Lord
halſdoeck.	neckcloth.
I.	
Jaghen	To hunt
jocken	to jeſt
jaerlijcx	yearlie
ick	I
jonck	young
jonckheyt	youngnes
ydel	vayne
ydelheyt	vanitie
ydel glorie	vayne glorie
in	in
Jode	Iewe
jaer	yeare
jagher	hunter
jonckvrou	virgin or damſel
yſer	Iron
yſ	yſe

inghe-

Dutch.	English.
inghewant	entrayles
inckt	ynke
jonck-heere.	a gentleman.
K.	
Kiesen	To chooſe
kinderen	children
knielen	to kneele
knoopen	to knit
kemmen	to combe
kennen	to know
konnen	to be able
keeren	to turne
knauwen	to gnawe
kijven.	to chyde.
Kaken	The cheekes
kaneel	ſinamon
kele	a throate
ketel	a kettle
Keyſer	an Emperour
Keyſerinne	an Empereſſe
keerſſe	a candle
kam	a combe
kerſſe	cherrye
kercke	a church
kelder	a ſeller
kerf	a ſkore
kelck	a challice
kinne	a chinne
kieckken	a chicken
knape.	a boy.
L.	
Leeren	To learne
loopen.	to runne
laten weten	to give to vnderſtand

Dupts.	Engliſh.
ligghen	to lye
lymen	to glue
laden	to lade
logeren	to lodge
leyden.	to leade
lieghen	to lie, or ſay untruely
lyden	ſuffer
leenen	to lend or borrow
lachen	to laugh
luyden	to ſound
leven	to live
luyſteren	to hearken
leveren	to deliver
laten	to leave
leken	to leake
loven.	to praiſe.
Licht	Light
leelick	vyle or ill favoured
lecker	delicate
leckerheyt	delicatenes
loos	ſubtil
looſheyt	ſubtiltie
lanck	long
Loumaent	Ianuary
luſt	luſt or deſire
leeder	a ladder
laken	wollen cloth
lijnwaet	lynnen cloth
lepel	a ſpoone
lavoor	an ewer
leſſe	a leſſon
lammeken.	a little lambe.
M.	
Minnen	To love

Dutch.	English.
maken	to make
minderen	to diminish
mozwen	to make soft
misdoen	to do amisse
manck gaen	to halt
moeten	to be faine
missen	to misse
meynen	to meane
meesteren	to cure
meten	to measure
menghen	to mingle
manghelen	to exchange
moghen	to may
mercken	to consider
malen	to grinde
metsen	to lay brickes
murmureren.	to murmure.
Minnelijck	Lovelie
minnelijckheyt	lovingnes
minne	love
milde	liberal
mildtheyt	liberalitie
middelbaer	meane
my	mee
myn	myne
magher	leane
mop man	trim man
mop wijf	trim woman
mozwe	soft
minder	lesser
moede	wearye
moedtheyt	wearynes
Meerte	March
Maendagh	Munday

Dupts.	English.
maeghschap	kindred
mal	foolish
Mey	Maye
mes	knife
mes-maker	a cutler
metser	a bricklayer
munte	coyne
munter	a coyner
makelaer	a broker
mantel.	a cloake.
N.	
Naken	To approach
naeyen	to sewe
naghelen	to naile
noemen	to name
niesen	to neese
nebelen	to mist
nppen	to pinch
nooden	to bid to a feast
nemen	to take
na noen eten	to eate after noone
npghen	to make curtsie
nat maken	to make wet
nestelen.	to tye ones pointes.
Nijdich	Envious
nijdt/nijdichept	hate, hatred
nieu	new
nieu maren	new tydinges
neerstich	diligent
neerstichept	diligentnes
neder	beneath, or lowe
neen	no
niet	not
naeckt	náked

Dupts.	Engliſh.
niemant	nobody
naem	a name
nachtegael	a nightingale
nabel	a navel
nagel	a clove
naghel des hants	nayle of the hand
nacht	night
neſtelinck	a point
naelde.	a needle.
O.	
Ontſtecken	To kindle
ontbyten	to breake ones faſt
ontſien	to ſtand in awe
ontdoen	to vndoe
ontkleeden	to vncloth
ontnaghelen	to vnnayle
ontbinden	to vnbinde
onthouden	to withhold
ontgorden	to vngird
onterven	to diſherit
onthalſen	to behead
ontſegghen	to denye
onderſoecken	to inquire
ontginnen	to cut vp
ontleenen	to borrow
ontvlieden	to eſcape
onderhouden	to maintaine
onderwyſen	to inſtruct
opſtaen	to riſe vp
opheffen	to lift vp
openbaren	to manifeſt
opgaen	to go vp
ontbieden	to ſend word
onderdanich zijn	to be obedient

Dupts.	Engliſh.
open doen	to open
ontfanghen	to receive
onderſtellen	to ſet vnder
overgeven of ſpouwen	to vomit or ſpew
overgheven	to deliver over
ontbinden	to vnbind
ontloopen	to runne a way
omgaen	to go about
overgaen	to go over
oozboren	to eareboare
oozdecien	to jugde
omringhen	to incompaſſe
overblyven	to remaine over
overdencken	to ponder
ontſtelen	to ſteale from
ontdecken	to vncover
ontlaſten	to diſcharge
oozloghen	to make warre
onderwinden	to entrepriſe
ootmoedighen	to humble
ontmoeten.	to meet with one.
P.	
Paeyen	To content
pluckien	to plucke
peynſen	to thinke
packen	to packe
pzeken	to preach
pzyſen	to praiſe
pzunten	to print
piſſen	to piſſe
pzoeven	to proove or try
pzonuncieren	to prounce
planten	to plant
pleghen	to accuſtome

Dupts.	English.
plaghen	to plague
ynighen	to racke or torment
preſenteren	to preſent or proffer
preſerveren	to preſerve
pauſeren	to pauſe
pronckien	to be demure
plaveyen	to pave
proſpereren.	to proſper.
Platteel	Platter
puer	pure or cleane
Paus	the Pope
Paesſchen	Eaſter
paer	a paire
peerdt	a horſe
pampier	paper
perchement	parchment
paſteye	a paſtye
packi.	a packe.
Q.	
Quyten	To acquit
quellen	to vex
quetſen.	to hurt, or wound.
Quaet	Evill
quaetheyt	evilnes
qualijck	evillie
quartier	a quarter
quaeliel	a quaile
quareel	a quarel or fray
quaertſpel	playing cardes
quitantie	aquittance
quickſilver.	quickſilver.
R.	
Ryden	To ryde
raden	to counſel

Dupts.	Engliſh.
rechten	to make right
repnighen	to make clean
repſen	to journey
roepen	to rowe
rapen	to gather
reghenen	to rayne
rekenen	to reckon
riecken	to ſmell
rotten	to rot
regneren	to raigne
regeeren	to rule
ruſten	to reſt
root wozden	to be come red
roeren	to ſtirre
rooben	to rove or robbe
roepen	to call
rammelen.	to romple.
Reyn	Cleane
reynicheyt	cleanlynes
reynelijck	cleanlie
rijck	rich
rijckdom	riches
rijckelijck	richlie
ras.	haſtelie.
S.	
Slapen	To ſleepe
ſitten	to ſit
ſtelen	to ſteale
ſtooten	to thruſt or kick
ſnyten	to ſmite
ſtraffen	to correct
ſcheeren	to ſheere or ſhave
ſpouwen	to ſpew or vomit
ſoecken	to ſeeke

Dupts.	Engliſh.
ſnoenens eten	to dyne
ſavonts eten	to ſup
ſchrijven	to write
ſtorten	to ſpill
ſtoppen	to ſtop
ſchupmen	to ſkum
ſparen	to ſpare
ſchuldich zijn	to owe
ſchijnen	to ſhyne
ſchimmelen	to mould
ſeggen	to ſay
ſpellen	to ſpel
ſieden	to ſeeth
ſingen	to ſing
ſmeecken	to flatter
ſorge hebben	to have care
ſnupten	to ſnuffe a candle
ſwellen	to ſwell
ſchouwen	to avoyde
ſtampen	to ſtamp
ſenden	to ſend
ſalven	to ſalve
ſtofferen	to ſtuffe, or garniſh
ſmeden	to forge as ſmithes do
ſlaen	to ſtrike
ſmelten	to melt
ſpinnen	to ſpin
ſmaken	to taſt
ſuchten	to ſigh
ſuppen	to ſuppe
ſchamen	to ſhame
ſpelen	to play
ſweeren	to ſweare
ſteken/of tournoyen	to juſt or tilt

Duyts.	English.
ſterven	to dye
ſplyten	to cleave
ſpieghelen	to looke in a glaſſe
ſwemmen	to ſwimme
ſchicken	to ſet in order
ſuyveren	to purge
ſchellen	to peele
ſchilderen	to paint
ſtincken	to ſtinke
ſcheppen	to lade vp
ſouten	to ſalt
ſpringhen	to leape
ſaepen	to ſowe corne
ſincken	to ſinke
ſluyten	to ſhut
ſaghen	to ſawe
ſeghelen	to ſeale
ſuyden	to cut
ſpreken	to ſpeake
ſchieten	to ſhoote
ſtruyckelen	to ſtagger
ſwyghen	to keepe ſilence
ſpannen	to ſcretch-out
ſmetten	to defile
ſleppen	to traile after
ſchencken	to fill
ſien	to ſee
ſuyghen	to ſuck
ſondighen	to ſinne
ſmeeren/ſmouten	to annoynt
ſchuren	to tare or rent
ſchueren.	to ſcowre.
Soet	Sweet
ſoetheyt	ſweetnes

Dupts.	Engliſh.
ſoetelijck	ſweetlie
ſant	ſand
ſwaer	heavy
ſwaerheyt	heavines
ſwaerlijck	heavilie
ſchoon	fayre
ſchoonheyt	fayrnes
ſchoonlijck	fayrlie
ſiech	ſick
ſiechte	ſicknes
ſchorſt	ſcabbed
ſnottich	ſnotty
ſtom	dumbe
ſot	foole
ſotternije	fooliſhnes
ſottelijck	fooliſhlie
ſtout	ſtout or bold
ſtouthept	ſtoutnes
ſtoutelijck	ſtoutlie
ſwaermoedich	ſad or heavie
ſwaerlijck	heavilie
ſmal	narrowe
ſmallijck	narrowlie
ſelve	ſelf
ſommighe	ſome
ſomtijts	ſomtimes
ſcherp	ſharpe
ſlijck	myre
ſtyflijck	ſtiflie
ſonder u	without you
ſint giſter	ſince yeſterday
ſupver	cleane
ſiet hier	looke here
ſiet daer	looke there
Saterdagh	Saterday

Dupts.	English.
ſchalck	craftie
ſlap	weake
Sondagh	Sunday
ſozghe	care
ſozghvuldich	careful
Spzoclielle	Februarye
ſelden	ſeldome
ſtof	duſt
ſterck	ſtrong
ſterckhept	ſtrength
ſwert	black
ſuer	ſower
ſyn	his
ſy	they
ſangher	a ſinger
ſchoutet	a baylie
ſchepen	a iudge
ſchrijnwercker	a joyner
ſloot-maker	a lockmaker
ſmit	a ſmith
ſchrijver	a writer
ſchipper	a ſhipper
ſpenne of banck	a bench
ſale	a hall
ſtal	a ſtable
ſpit	a ſpit, or broach
ſchuppe	a ſhovell
ſpinrock	a diſtaffe
ſpille	a ſpindle
ſtrate	a ſtreete
ſchrijftoris	a ſtandiſh
ſulcker	ſuch
ſtroo	ſtrawe
ſpijſe	meate
ſchouwer	a ſhoulder

Dutch.	English.
ſchenckel	a gammon
ſtuck	a peece
ſchaep	a ſheepe
ſimme	an ape
ſlanghe	an adder
ſlecke	a ſnayle
ſteur	a ſtourgeon
ſalm	a ſalmon
ſnoeck	a pyke
ſperwer	a ſparowe hawke
ſwaen	a ſwanne
ſwaluwe	a ſwallowe
ſchee	a ſheath
ſchip	a ſhip
ſout	ſalt
ſafferaen	ſaffron
ſuppen	a caudel or ſupping
ſuycker	ſuger
ſteelbezpen	gooſe beryes
ſneeu	ſnowe
ſonne	the ſunne
ſocken	ſockes
ſlapelaken	ſheetes
ſchotel	a diſh
ſoutvat	a ſaltſellar
ſervette	a table napkin
ſteen	a ſtone
ſtoel	a ſtoole
ſpieghel	a glaſſe
ſchoen	ſhoes
ſchozſhaeck	a tach hooke
ſnupter	a ſnuffer
ſaedt	ſeed
ſack	a ſacke
ſalaet	a ſallet

Dutch.	English.
schuere	a barne
schraghe	a treft
schole	a schoole
schumm	skumme
schipman	a shipman
schoen-maker	a shoomaker
sonde	sinne
spel	playe
speelman	a player
stemme	a voyce
stadt	a citie, or towne
stede	a place
stanck	a stincke
steegher	a stayre
stock	a staffe
stelte	a stilt
steert	a tayle
stopsel. T.	a stopple.
Trecken	To pull
tellen	to tell
timmeren	to build
tonnen	to tunne beere
teecknen	to marke
tasten	to feele
trouwen	to marry
troosten	to comfort
tuysschen	to play at dice
toeven	to tarry
te doen	to do
temmen	to tame
tumelen	to tumble
temteren	to tempt
termineren	to determine, or end
tuyghen	to witnes
te niet doen	to bring to nothing

toe:

Dutch.	English.
toebehoozen	to appertaine
tooghen	to shew
troetelen.	to make much of.
Traech	Sluggish
traecheyt	sluggishnes
te luttel	to little
te veel	to much
te vroech	to earlie
te spade	to late
toornich	angry
tsavonts	in the evening
tsnachts	by night
tsmorgheng	in the morning
tsnoenens	at noone
terstont	by and by
te gader	together
ter wat sake	for what cause
tot	at
ten waer	if that were not
te Brugghe	at Bridges
te wat ure	at what a clock
tijt	time
te samen	together
teghen	against
tis immers	it is surely
ten is	it is not
te eten	to eate
twee	two
thiene	ten
twaelve	twelve
twintich	twentie
tachtentich	eightie
tanden	teeth
teenen	toes
timmerman	a carpenter

Dupts.	English.
tijcke	a tyke or bed
tafel	a table
teliore	a trencher
trappe	a ſtayre
toren	a tower
tanghe	tonges
terwe	wheat
torven	turffes
tabbaert	a gowne
tonghe	a tongue
therte	the heart
tichelen	tyles
ten	tynne
tack	a branch
taerte	a tart
termijn	a terme
tam	tame
tenne pot	a tynne pot
thijf	the bodye
thooft	the head
thayr	the haire
tobbe	a tubbe
tortſe	a torch
trechter	a tunnel
tvel	the ſkinne
tvyer.	the fyre.
V.	
Weten	To knowe
willen	to will
verbeyden	to waite for one
wapenen	to arme
vertroosten	to comfort
voesteren	to nurſe
verberghen	to hide
verſoeten	to make ſweet
vergaderen	to gather together

Dutch.	English.
voorderen	to advance
verseckeren	to assure
voeghen	to joyne
weven	to weave
wtgheven	to give out
versieren	to imagine
vloecken	to curse
vanghen	to take, or catch
verwysen	to condemne
wisselen	to change
wetten	to whet
witten	to whyten
verroeren	to remove
wieghen	to rock a cradle
weyden	to pasture
wijen	to hallow
vertooghen	to shew
wermen	to warme
vechten	to fight
verkrygghen	to obtaine
vasten	to fast
wringhen	to wring
vallen	to fall
woonen	to dwell
vraghen	to demand
weeren	to defend
verderven	to destroy
versteken	to put a side
worden	to be
vergulden	to gilt
verteeren	to spend
wecken	to wake
verlaten	to forsake
versmaden	to despise
vermanen	to exhort

Dutch.	English.
verdoemen	to condemne
verstaen	to vnderstand
verblyden	to rejoyce
vervaren	to make a frayde
verkrachten	to force or deflowre
verklaren	to declare
volghen	to follow
vullen	to fill
wijsen	to instruct
vervreemden	to be estranged
versuffen	to dote
verwurghen	to strangle
wesen	to be
verwonderen	to wonder
wryven	to rub
voederen	to lyne a garment
verbeuren	to forfeit
wandelen	to walke
verderven	to destroy
voeden	to cherish
wedden	to wager
winnen	to winne
vriesen	to freeze
worpen	to cast
wtgaen	to go out
wasschen	to wash
verdrincken	to drowne
wercken	to worke
vertoornen	to make angry
weeh doen	to put away
weenen	to weepe
verkondighen	to publish
vissehen	to fish
weeh gaen	to go away
verghéven	to forgive

voldoen

Dutch.	English.
voldoen	to accomplish
vouwen	to fold
voorsien	to foresee
verliesen	to loose
weghen	to weigh
wtrecken	to pull out
weder ghéven	to give againe
vesten	to fortifie
verwyten	to upbraid
wederstaen	to resist
wegheren	to denye
versuchten	to sigh
vaeck hebben	to be sleepie
vinden	to finde
verschalcken	to deceive
vermoeden	to wax wearie
verwen	to dye colours
verdrieten	to irke, or greeve
versliten	to weare out
verschricken	to be affraid
visiteren	to visit
waeyen	to blowe
wreken	to revenge
waken	to wake
vliegen	to flye
verwinnen	to vanquish
vaghen	to sweepe
vervriesen	to be frosen
vergheten	to forget
vreesen.	to feare.
Voordeel	Advantage
vriendt	a freind
vriendelijck	freindelie
vroom	valiant
vroomheyt	valiantnes

Dupts.	English.
vromelijck	valiantlie
wijs	wise
wijshept	wisdome
wijslijck	wiselye
viere	foure
vierhant	foureſquare
vijve	five
vijfthien	fifteene
vijftich	fiftie
venchel	fennel
vilepnſchap	villanie
vanden	of the
wat	what
wien is dat	whoſe is that
wat dinck	what thing
vele	much
vol	full
volkomelijck	perfectlie
wie	who
van waer zijdy	from whence be you
waer toe	whereto
waeromme	wherefore
welck	which
waer mede	where with
wonderlijck	marveilous
wonderlijcken	marveilouſlie
wanckelbaer	changable
wonder	a wonder
vroedt	ſparing, or nigardiſh
vroedthept	nigardice
wel	well
wel vroech	earlie enough
voor u	before you
wt	out
waer gadp	where go you

Dutch.	English.
blus	by and by
verre	farre
waer	where
waer af	where of
want	for
voor hoe veel	for how much
winter	the winter
vrolijck	merrye
Woensdagh	Wensday
Wede-maent	Iune
wit	white
wilde	wild
wy	wee
uwe	your
vupl	foule
vuplijck.	filthie.
Wijf	A woman
voorhooft	a forehead
vinger	a finger
waer	true
voet	a foote
weduwe	a widow
waghenaer	a wagon-man
waghen-maker	a wagon-maker
wapen-maker	a weapon-maker
wever	a weaver
vettewarier	a chaundler
verwer	a dyer
waeyer	a fanne
water-meulen	a watermill
windt-meulen	a windmill
voetbanck	a footestoole
wambeys	a dublet
voester	a nurse
vat	a barrell

Dutch.	English.
wint	wind
water	water
vleesch	fleth
wolf	wolfe
wozm	a worme
wozsch	a frog
vloo	a flea
wozsten	fauciges
warmoes	pottage
vladen	a flawne
wijn	wyne
was	wax
wolcken	clowdes
vaghevper	purgatorie
vper	a fyre
wijngaert	a vineyard
wilghe	a willow
vader	a father
venster	a wyndow
water-pot	a water-pot
voghel	a birde
visch	a fish
vleesch-huys	a fleth-houſe
vanghenisse	a priſon
vercken	a hogge
weke	a weeke
wolle	wooll
weerdt	an hoſte
weerdinne	an hoſteſſe
wortele	a roote
winckel	a ſhop
voet-wegh	a foote-path
voeyer	fodder for beaſts
vorme	a forme
Vrydagh	Fryday

Dupts.	Engliſh.
ure	an howre
wede	peace
wepde.	paſture.

Hier na volghen de Conjugatien.

De Conjugatie van't woordt te Hebben.

Indicativus.

Ick hebbe
ghy hebt
hy heeft.
Wy hebben
ghylieden hebt
ſy hebben.
Ick hadde
ghy hadt
hy hadde.
Wy hadden
ghylieden hadt
ſy hadden.
Ick hebbe gehadt
ghylieden hebt gehadt
ſy hebben gehadt.
Wy hebben gehadt
ghylieden hebt gehadt
ſy hebben gehadt.
Ick ſal hebben
ghy ſult hebben
hy ſal hebben.
Wy ſullen hebben
ghylieden ſult hebben
ſy ſullen hebben

Here after followthe Conjugations.

The Conjugation ofthis verbe, to Have.

Indicative moode.

I have
thou haſt
hee hath.
Wee have
yee have
they have.
I had
thou haddeſt
hee had.
Wee had
yee had
they had.
I have had
thou haſt had
hee hath had.
Wee have had
yee have had
they have had.
I ſhall have
thou ſhalt have
hee ſhall have.
Wee ſhall have
yee ſhall have
they ſhall have.

De

Dutch.	English.
De manière vã gebiedẽ.	The Imperative moode.
Hebt	Have thou
laet hem hebben.	let him have.
Laet ons hebben	Let vs have
hebt ghylieden	have yee
laet hen hebben.	let them have.
De manière vã begerẽ.	Optative moode.
Och of ick hadde	Oh that I had
och of ghy haddet	oh that thou haddeſt
och of hy hadde.	oh that hee had.
Och of wy hadden	Oh that wee had
och of ghylieden hadt	oh that yee had
och of ſylieden hadden.	oh that they had.
Ick ſoude hebben	I ſhould have
ghy ſoudt hebben	thou ſhouldeſt have
hy ſoude hebben.	hee ſhould have
Wy ſouden hebben	Wee ſhould have
ghylieden ſoudt hebben	yee ſhould have
ſylieden ſouden hebben.	thou ſhould have.
Dat ick mach hebben	That I have
dat ghy meucht hebben	that thou haſt
dat hy mach hebben.	that hee hath.
Dat wy mogen hebben	That wee have
dat ghy meucht hebben	that yee have
dat ſy mogen hebben.	that they have.
Indien dat ick hebbe	If that I have
indien dat ghy hebt	if that thou haſt
indien dat hy heeft.	if that hee hath.
Indien dat wy hebben	If that wee have
indien dat ghylieden hebt	if that yee have
indien dat ſylieden hebben.	if that they have.
Ick hebbe gehadt	I have had
ick hadde gehadt	I had had
ick ſal gehadt hebben	I ſhall have had

God ghewe / God graunt

Dupts.	Engliſh.
Ick ſoude gehadt hebben.	I ſhould have had.
Om te hebben	For to have
te hebben	to have
al hebbende.	all having.
De Conjugatie van het woordt / Zijn.	The Conjugation of this worde, to Be.
Ick ben	I am
ghy zijt	thou art
hy is.	hee is.
Wy zijn	V Vee be
ghylieden zijt	yee be
ſylieden zijn.	they be.
Ick was	I was
ghy waert	thou waſt
hy was.	hee was.
Wy waren	V Vee were
ghylieden waert	yee were
ſylieden waren.	they were.
Ick hebbe geweeſt	I have been
ghy hebt gheweeſt	thou haſt been
hy heeft geweeſt.	hee hath been.
Wy hebben geweeſt	V Vee have been
ghylieden hebt geweeſt	yee have been
ſylieden hebben geweeſt.	they have been.
Ick ſal zijn	I ſhall be
ghy ſult zijn	thou ſhalt be
hy ſal zijn.	hee ſhall be.
Wy ſullen zijn	V Vee ſhall be
ghylieden ſult zijn	yee ſhall be
ſy ſullen zijn.	they ſhall be.
Weeſt ghy	Be thou
laet hem zijn.	let him be.
Laet ons zijn	Let vs be
weeſt ghylieden	be yee
laet henlieden zijn.	let them be.

Dat

Duyts.	Engliſh.
Dat ick zy	God graunt I be
dat ghy zijt	thou be
dat hy zy.	hee be.
Dat wy zijn	V Vee be
dat ghylieden zijt	yee be
dat ſylieden zijn.	they be.
Waer ick	V Vold God I were
waert ghy	thou wereſt
waer hy.	hee were.
Waren wy	V Vee were
waert ghylieden	yee were
waren ſylieden.	they were.
Aenghesien dat ick ben	Seeing that I am
dat ghy zijt	that thou art
dat hy zy.	that hee is.
Dat wylieden zijn	That wee be
dat ghylieden zijt	that yee be
dat ſylieden zijn.	that they be.
Al ben ick	Although I be
al zijt ghy	thou be
al is hy.	hee be.
Al zijn wy	V Vee be
al zijt ghylieden	yee be
al zijn ſylieden	they be
Te zijn	To be
geweeſt te hebben	to haveben
zijnde, weſende.	being.

FINIS.